

Langer zelfstandig thuis: wens of opdracht?
*Onderzoek naar het gemeentelijk beleid en de woonwens
van ouderen omtrent het langer zelfstandig wonen in de
regio Utrecht*

Frederieke Schutgens
In opdracht van Netwerk Utrecht Zorg voor Ouderen (NUZO)

Datum: 5 juli 2019
Studentnummer: 5744024
Scriptiebegeleider: de heer Binnema
Studie: Bestuurs- en Organisationswetenschappen
Universiteit Utrecht

Voorwoord

Utrecht, 5 juli 2019

Geachte lezer,

Voor u ligt het eindresultaat van de drie jaar durende bacheloropleiding Bestuurs- en Organiseringswetenschappen. Het onderzoek voor deze scriptie is in opdracht van het Netwerk Utrecht Zorg voor Ouderen (NUZO) uitgevoerd. Tegen de achtergrond van het programma Langer Zelfstandig Thuis van de regering is onderzoek gedaan naar de woonwensen van ouderen in de regio Utrecht en naar het gemeentelijk beleid ten aanzien van deze woonwensen.

Net als het leven gaat ook het schrijven van een scriptie niet altijd over rozen, maar met voldoende water, kunstmest en aandacht, komt uiteindelijk elk plantje tot bloei. En dat water, die kunstmest en die aandacht heb ik in ruime mate mogen ontvangen. Ik wil dan ook graag het NUZO bedanken, in het bijzonder mevrouw de Graaff, de heer Kramer en de heer Sluis, voor hun adviezen ten aanzien van mijn scriptie en voor de ondersteuning bij het vinden van de respondenten. Verder wil ik graag de respondenten bedanken voor hun tijd, moeite en bereidheid geïnterviewd te worden, zonder hen was dit onderzoek niet mogelijk geweest. Daarnaast wil ik graag mijn medeklasgenoten bedanken voor hun nuttige feedback, de mogelijkheid tot klagen en vooral de mentale ondersteuning. Tot slot wil ik graag mijn scriptiebegeleider, de heer Binnema, bedanken voor zijn adviezen, opbouwende kritiek en vooral voor zijn geduld en tolerantie met en van mij.

Mijn scriptie is de eerste indruk die u van mij zult krijgen als onderzoeker, en nu is een eerste indruk niet hetzelfde als liefde op het eerste gezicht, maar een eerste indruk nodigt wel uit het laatste te overdenken. En die uitnodiging hoop ik met deze scriptie te hebben verstuurd.

- Frederieke Schutgens

Samenvatting

Voor deze scriptie is in opdracht van het Netwerk Utrecht Zorg voor Ouderen (NUZO) onderzoek gedaan naar het gemeentelijk beleid en de wensen van ouderen ten aanzien van het langer zelfstandig thuis wonen van ouderen in de regio Utrecht. In het bijzonder is onderzocht hoe de afstemming tussen het gemeentelijk beleid en deze wensen eruit zag. De hoofdvraag van het onderzoek was dan ook: *“hoe sluit het gemeentelijk beleid aan op de wensen van ouderen omtrent het langer zelfstandig thuis wonen?”*. Om deze vraag te kunnen beantwoorden, is binnen de gemeente Amersfoort, Bunnik, Utrecht en Veenendaal onderzoek gedaan naar het gemeentelijk beleid en de wensen van ouderen ten aanzien van het langer zelfstandig thuis wonen. Daarnaast zijn de algemene wensen van ouderen ook op basis van documentenanalyses vastgesteld.

Allereerst is gebleken dat ouderen steeds vaker een eigen woning hebben, vooral onder 70-plussers neemt de vraag naar een koopwoning toe. Dit maakt ouderen honkvaster. De meeste ouderen willen dan ook het liefst zo lang mogelijk zelfstandig thuis blijven wonen. Naarmate de leeftijd van ouderen hoger is, willen meer ouderen thuis blijven wonen. Van de ouderen die willen verhuizen, wil men het liefst verhuizen binnen de eigen omgeving. De voorkeur voor het type woning gaat uit naar een zelfstandige woning dichtbij voorzieningen of naar een seniorenwoning. De meeste van de tot verhuizen bereid zijnde ouderen verhuizen het liefst naar een buurt waarin mensen van verschillende leeftijden wonen.

Ten aanzien van het gemeentelijk beleid is gebleken dat dit beleid slechts gedeeltelijk en in sommige gevallen niet aansluit op de wensen van ouderen omtrent het langer zelfstandig thuis wonen. Op de eerste plaats bestaat in het beleid van de gemeenten in de regio Utrecht niet specifiek aandacht voor ouderen. Ouderen zijn niet langer een doelgroep waar gemeenten binnen deze regio specifiek aandacht voor hebben. Dit heeft ook tot gevolg dat voor ouderen weinig tot geen inspraakmogelijkheden in het beleid bestaan, met uitzondering van de biblebelt gemeente Veenendaal waar daar wel aandacht voor bestaat. Ouderen voelen zich (behalve in Veenendaal) dan ook niet gehoord in het gemeentelijk beleid. Daarnaast is het beroep op het eigen initiatief van de ouderen groot, ook als het gaat om het opbouwen en onderhouden van een sociaal netwerk. Het eigen initiatief van ouderen blijkt echter niet toereikend om blijvende contacten op te doen en de ondersteuning van het sociaal netwerk vanuit de gemeenten is of niet op ouderen gericht of dusdanig specifiek dat men eerst zelf met een hulpvraag moet komen wil deze ondersteuning gegeven kunnen worden. Verder blijkt dat er voor de ouderen die willen verhuizen geen geschikte woningen zijn. Alleen de gemeente Veenendaal met relatief veel oudere inwoners heeft de woningvoorraad op orde. Ook ten aanzien van de informatievoorziening blijkt alleen de gemeente Utrecht als grote gemeente binnen de regio deze op orde te hebben. Ouderen hebben verschillende wensen ten aanzien van de wijze waarop zij informatie willen ontvangen. De informatievoorziening van de kleinere gemeenten is echter gebrekkig en niet pluriform en sluit dus niet aan bij de wensen van ouderen.

Tot slot is het van belang te vermelden dat in dit onderzoek voornamelijk is gesproken met de ‘vitale’, relatief jongere oudere. Om een breder beeld te krijgen van de wensen van ouderen (in dit geval ook van de wensen van kwetsbare ouderen) en de afstemming tussen het gemeentelijk beleid en deze wensen, is het zinvol om in vervolgonderzoek ook de kwetsbare, ‘oudere’ ouderen te betrekken.

Inhoudsopgave

1. Inleiding	p. 5 - 7
Probleemstelling	p. 5 - 6
Maatschappelijke relevantie	p. 6 - 7
Wetenschappelijke relevantie	p. 7
Leeswijzer	p. 7
2. Theoretisch kader	p. 8 - 14
Verzorgingsstaat	p. 8
Participatiesamenleving	p. 9 - 10
• Rol overheid	
Zelfredzaamheid	p. 10 - 11
Langer zelfstandig wonen	p. 11
Informatievoorziening door de overheid	p. 12
Verwachtingen	p. 13 - 14
3. Methoden	p. 15 - 24
Kwalitatief onderzoek	p. 15
Onderzoeksdesign	p. 15 - 16
Operationalisatie	p. 16 - 17
Methoden	p. 17 - 21
Respondentkeuze	p. 21 - 23
Analyse	p. 23
Kwaliteit onderzoek	p. 23 - 24
4. Resultaten	p. 26 - 5
Algemene woonwensen	p. 26 - 28
Resultaten per gemeente	p. 28 - 52
• Resultaten gemeente Amersfoort	
• Resultaten gemeente Bunnik	
• Resultaten gemeente Utrecht	
• Resultaten gemeente Veenendaal	
5. Conclusie & Discussie	p. 53 - 58
Conclusie	p. 53 - 56
Terugblik verwachtingen	p. 56
Discussie	p. 56 - 58

7. Bronnenlijst	p. 59 - 62
Bronnenlijst Resultatenhoofdstuk	p. 61 - 62
8. Bijlagen	p. 63 - 64
Topiclijsten	p. 63
Codeboom	p. 64

1. Inleiding

De Nederlandse samenleving kampt met vergrijzing, een trend die veel aandacht heeft gekregen in de afgelopen jaren. De verwachting is dat in Nederland in 2041 ongeveer 4,7 miljoen burgers 65 jaar of ouder zijn (Stoeldraijer, van Duin & Huisman, 2017). Het ouder worden van onze samenleving en de toename van het aantal ouderen, brengt uitdagingen met zich mee in de zorg. De vraag naar zorg neemt toe, maar de kosten van de zorg dalen niet. Momenteel groeit onze economie minder hard dan dat de zorguitgaven toenemen en daarmee vormen de stijgende zorguitgaven een probleem voor onze economie. Om de overheidsfinanciën houdbaar te kunnen houden, is het zaak de zorgkosten te beheersen (Taskforce Beheersing Zorguitgaven, 2012).

Naast het feit dat het aantal ouderen in onze samenleving zal blijven toenemen, zijn er ook veranderingen gekomen in de wensen van deze ouderen. Het merendeel van de ouderen geeft aan het liefst oud te worden in de eigen woning. Men wil kwalitatief goede zorg thuis ontvangen. Beide ontwikkelingen, zowel de steeds ouder wordende samenleving als de veranderende wensen van ouderen vinden plaats tegen de achtergrond van de overgang in de functie die de Nederlandse Staat vervuld. De vroegere verzorgingsstaat heeft ruimte geboden aan de participatiesamenleving; een samenleving waarin de rol van de overheid als zorgverlener aanzienlijk wordt verkleind en burgers meer voor elkaar en voor zichzelf zorgen. Het is aan de burger om zelf initiatieven te nemen. Het gaat om de 'zelfredzaamheid' van burgers, het functioneren op 'eigen kracht' (MOVISIE, 2013).

De veranderende wensen van ouderen en het beroep op het eigen initiatief van de burger vragen om een verschuiving in de focus van het type zorg. De intramurale zorg als centrale zorgvorm heeft plaatsgemaakt voor de extramurale zorg. De intensieve zorg in verzorgingstehuizen (intramurale zorg) is nog slechts toegankelijk voor de zwaarste categorie zorgbehoevenden. De nadruk is komen te liggen op verzorging bij de burger thuis (extramurale zorg). Zorgbehoevende ouderen dienen waar mogelijk te worden verzorgd binnen het eigen huis. Met de verschuiving van het type zorg wordt niet alleen de wens van ouderen gehonoreerd, maar worden ook de zorgkosten beheersbaar gehouden. Doordat ouderen thuis verzorgd kunnen worden, vallen de kosten van een verzorgingstehuis weg. Wat mensen zelf kunnen en willen, dat staat centraal.

Tegen deze achtergrond is ook het langer zelfstandig thuis wonen geïntroduceerd. Een grote groep ouderen wil zo lang mogelijk zelfstandig thuis wonen, een wens die samengaat met de wens van de overheid om de overheidsfinanciën beheersbaar te houden en de rol van de overheid te verkleinen. Ouderen blijven zo lang mogelijk zelfstandig thuis wonen en kunnen daarom extramuraal verzorgd worden. Het eigen initiatief, de zelfredzaamheid en de wens van de ouderen staat centraal. Met de verschuiving van de focus naar extramurale zorg, is de aandacht voor het langer zelfstandig thuis wonen van ouderen enorm toegenomen (Doekhie et al., 2014).

1.1 Probleemstelling

Met de decentralisatie van het sociale domein in 2015, is voor gemeenten een grotere rol weggelegd in het organiseren van de zorg en dus ook in het realiseren van het langer zelfstandig thuis wonen van ouderen. Vanuit het Netwerk Utrecht Zorg voor Ouderen (NUZO) is de vraag gekomen onderzoek te doen naar de toegenomen aandacht voor het langer zelfstandig thuis wonen van ouderen (mensen met een leeftijd van 50 jaar en ouder). Het gaat hierbij om het in kaart brengen van het gemeentelijk beleid (waaronder de wijze van informatievoorziening) en de wensen die ouderen hebben omtrent het langer zelfstandig thuis wonen. Bekeken dient te worden welk beleid er is, welke wensen ouderen hebben, hoe ouderen het beleid ervaren en of het beleid aansluit bij de wensen die ouderen hebben. De hoofdvraag is dan ook: *“hoe sluit het gemeentelijk beleid aan op de wensen van ouderen omtrent het langer zelfstandig thuis wonen?”*

Van belang is hierbij zowel het gemeentelijk beleid als de wensen van ouderen ten aanzien van het langer zelfstandig thuis wonen te onderzoeken. De hoofdvraag kan dan ook verder worden opgedeeld in twee empirische deelvragen:

- Welke wensen hebben ouderen omtrent het langer zelfstandig wonen?
- Hoe ziet het gemeentelijk beleid gericht op het langer zelfstandig wonen eruit?

De empirische deelvragen staan echter niet op zichzelf. Deze vragen dienen te worden onderzocht in de context van bepaalde ontwikkelingen en begrippen. Alvorens de empirische deelvragen kunnen worden onderzocht en beantwoord, is het van belang een antwoord te formuleren op de volgende contextuele vraag:

- Wat is tegen de achtergrond van de participatiesamenleving de rol van gemeenten in het langer zelfstandig thuis wonen?

Het antwoord op deze contextuele vraag vraagt om een toelichting van een aantal theoretische begrippen en concepten. Het *langer zelfstandig thuis wonen* is namelijk niet mogelijk zonder dat ouderen ook *zelfredzaam* zijn. Daarnaast kan de *rol van de overheid* niet worden begrepen, zonder dat de theoretische concepten *verzorgingsstaat* en *participatiesamenleving* worden toegelicht. De overgang van deze concepten verklaart namelijk de huidige rol van de overheid.

Tegelijkertijd dienen ouderen wel te worden geïnformeerd over het gemeentelijk beleid willen zij daar gehoor aan kunnen geven en willen ze langer zelfstandig thuis kunnen blijven wonen. De *informatievoorziening door de overheid* is daarom ook van belang. Vandaar dat voor dit onderzoek de volgende vier theoretische deelvragen zijn opgesteld:

- Wat wordt verstaan onder de begrippen *verzorgingsstaat* en *participatiesamenleving*?
- Wat houdt het begrip *zelfredzaamheid* in?
- Wat wordt verstaan onder *langer zelfstandig thuis wonen*?
- Wat is voor de overheid een geschikte wijze van *informatievoorziening* ten aanzien van het langer zelfstandig thuis wonen?

Door een antwoord te geven op de zeven afzonderlijke deelvragen kan een antwoord op de hoofdvraag worden geformuleerd.

1.2 Maatschappelijke Relevantie

De maatschappelijke relevantie van deze vraag is tweeledig. Enerzijds helpt het antwoord op de hoofdvraag de zorgkosten beheersbaar te maken. In het antwoord op deze vraag ligt namelijk de assumptie dat zolang ouderen langer thuis kunnen blijven wonen, de zorg die ouderen behoeven kan worden ingevuld door mantelzorgers en vrijwilligerswerk (Doekhie et al., 2014). Professionele verzorging wordt dan vervangen door vrijwillige zorgverlening. Daarnaast is uit onderzoek gebleken dat langer zelfstandig thuis wonen van ouderen leidt tot een kostenbesparing. De kostendaling die ontstaat doordat ouderen niet langer in een verzorgingstehuis zitten, overstijgt de kostenstijging die extramuralisering met zich mee brengt (o.a. toename huursubsidies) (Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP), 2009). Door de afstemming tussen het gemeentelijk beleid en de woonwensen van ouderen te bekijken en te bezien waar eventueel ruimte bestaat voor verbetering, kunnen ouderen langer thuis wonen en worden zorgkosten beheersbaarder gemaakt.

Anderzijds stelt het kabinet dat ouderen de voorkeur geven aan zo lang mogelijk thuis wonen. Ook het merendeel van de ouderen zelf geeft aan het liefst in eigen woning oud te worden. Door te bekijken hoe gemeenten een bijdrage leveren aan het langer zelfstandig thuis wonen van ouderen en door de

afstemming tussen beleid en wens onder de loep te nemen, kan worden gekeken hoe ouderen langer thuis kunnen blijven wonen. Op die manier wordt niet alleen tegemoet gekomen aan de noodzaak om de zorgkosten beheersbaar te maken, maar wordt ook tegemoet gekomen aan de wensen van de ouderen.

1.3 Wetenschappelijke Relevantie

Vanuit verscheidene instanties, waaronder de Rijksoverheid en de Vrije Universiteit van Amsterdam, is reeds onderzoek gedaan naar de manier waarop ouderen langer zelfstandig kunnen blijven wonen. Zo is zelfs een zogenaamde vossenjachtgame ontwikkeld die ouderen zou stimuleren langer zelfredzaam te blijven om zo langer zelfstandig te kunnen wonen (Dijkstra, Kazimier van der Zwaag & Kooistra, 2016, p.53). Deze onderzoeken betreffen echter ouderen in het algemeen. In dit onderzoek zal worden bijgedragen aan de reeds bestaande literatuur door specifiek onderzoek te doen naar de wensen van ouderen en het gemeentelijk beleid in de regio Utrecht. Daarnaast zal dit onderzoek bijdragen aan de bestaande literatuur door juist te kijken naar de afstemming van het beleid op de wensen van ouderen ten aanzien van het langer thuis blijven wonen. Er zal worden gekeken of de mogelijkheden die worden geboden om langer thuis te blijven wonen ook aansluiten op de wensen van ouderen.

Daarnaast is reeds veel onderzoek gedaan naar verantwoording van het zorgbeleid en naar de invloed van de Wet Maatschappelijke Ondersteuning (Wmo) op het zorgbeleid van gemeenten. De overheid heeft door de tijd heen verschillende rollen aangenomen. De wetenschappelijke relevantie van dit onderzoek bestaat in het onderzoeken van de afstemming van het gemeentelijk beleid op de wensen van ouderen binnen bestuur dat wordt gekenmerkt door *societal resilience*. Societal resilience legt de nadruk op verhoogd zelfbewustzijn en de eigen verantwoordelijkheid van burgers (Joseph, 2013, p.42). Het langer zelfstandig thuis wonen vraagt om een actieve samenleving en een responsieve overheid. Dit onderzoek zal de beleidsafstemming daarbinnen verder in kaart brengen.

1.4 Leeswijzer

In het vervolg van dit onderzoeksrapport zal worden ingegaan op de theoretische onderbouwing van de verscheidene concepten en zullen de theoretische deelvragen worden beantwoord. De concepten *verzorgingsstaat*, *participatiesamenleving*, *rol van de overheid*, *zelfredzaamheid*, *langer zelfstandig thuis* en *de informatievoorziening door de overheid* zullen worden toegelicht aan de hand van wetenschappelijke literatuur. In de methodologie zal het onderzoeksdesign worden toegelicht en zal worden beschreven hoe de empirische deelvragen zullen worden beantwoord. In dit hoofdstuk komen ook de wijze van dataverzameling en data-analyse aan bod. In de methodologie zal ook aandacht worden besteed aan de betrouwbaarheid en validiteit van het onderzoek. Vervolgens zal worden ingegaan op de resultaten van dit onderzoek. Dit onderzoeksrapport zal worden besloten met een conclusie en discussie, waar zal worden ingegaan op de opbrengsten van dit onderzoek en de mogelijkheden tot vervolgonderzoek. Daarnaast zullen een aantal aanbevelingen worden geformuleerd.

2. Theoretisch kader

De rol van de Nederlandse overheid is de afgelopen jaren sterk veranderd. De verschuiving van de verzorgingsstaat naar de participatiesamenleving heeft de nodige implicaties gehad voor onze samenleving. Zo is het beroep op zelfredzaamheid en burgerparticipatie groter geworden (Tonkens, 2014). De staat verzorgt de burger niet langer van de wieg tot aan het graf, met als gevolg dat burgers bij dienen te dragen aan de zorg voor elkaar (Tweede Kamer, 2014). In dit hoofdstuk zal worden ingegaan op de verschillende concepten die een rol spelen bij het langer zelfstandig thuis wonen van ouderen. Zoals beschreven in de inleiding zal in dit hoofdstuk op de volgende concepten worden ingegaan: verzorgingsstaat, participatiesamenleving, rol van de overheid, zelfredzaamheid, het langer zelfstandig thuis wonen en de informatievoorziening door de overheid.

2.1 Verzorgingsstaat

Het ontstaan van de verzorgingsstaat is terug te leiden naar de opkomst van het kapitalisme en de negatieve externe effecten die het kapitalisme met zich mee brengt. Doordat arbeid wordt verdeeld, de industrialisatie flink op gang komt en specialisatie plaatsvindt, worden mensen steeds afhankelijker van elkaar. Door deze toenemende afhankelijkheid en daarmee de toename van de externe effecten wordt de samenleving geconfronteerd met het dilemma van collectieve actie. Om te voorkomen dat bepaalde individuen niet participeren in de collectieve actie en er wel van profiteren, is verplichte deelname aan collectieve actie nodig. En dat is precies waar de rol van de overheid ontstaat. De overheid is nodig om collectieve actie te kunnen bewerkstelligen. Zij wordt zorgdrager van de collectieve arrangementen (Van der Veen, 1990, p.253).

De verzorgingsstaat wordt geassocieerd met de termen gelijkheid, rechtvaardigheid en solidariteit. De overheid biedt sociale bescherming door middel van het toekennen van sociale rechten aan haar burgers (van Kersbergen & Vis, 2016). Dit type staat richt zich niet alleen op kwetsbare groepen in de samenleving, maar focust ook op het voorkomen van kwetsbaarheid (Schuyt, 1991, p.4).

De functie van de verzorgingsstaat en daarmee de rol van de overheid, bestaat in het verzorgen, verheffen, verbinden en verzekeren (WRR, 2006, p.11).

- Het verzorgen is gericht op mensen met een beperking. Wanneer mensen door hun beperking belemmerd worden in hun maatschappelijke participatie is daar de overheid die voor hen zorgt.
- De verheffingsfunctie betreft de focus die door de Nederlandse overheid wordt gelegd op een bepaalde groep in de samenleving. De overheid kiest welke groep in de samenleving meer aandacht nodig heeft.
- De verbindingsfunctie betreft de functie van de overheid om de bestaande sociale afstanden te verkleinen en te overbruggen. De overheid moet zorgen voor de brug over de kloof tussen arm en rijk.
- De laatste functie, namelijk het verzekeren, bestaat in het verstrekken van sociale zekerheid door de overheid. Burgers moeten in bepaalde gevallen en onder bepaalde voorwaarden verzekerd zijn tegen inkomensverlies en die verzekering wordt gefaciliteerd door de overheid (WRR, 2006, p.11-13).

Deze functies passen in het klassieke idee van de verzorgingsstaat, waarin de passieve burger wordt beschermd door een actieve overheid (Van Gestel, de Beer & van der Meer, 2009). Door de actieve rol van de overheid, speelt de zelfredzaamheid van de burger veel minder een rol. De overheid is verantwoordelijk, op de verantwoordelijkheid van burgers wordt nauwelijks een beroep gedaan. De burger wordt door de overheid verzorgd. Tegen die achtergrond is ook de opkomst van verzorgingshuizen te verklaren. Mensen die hulp nodig hebben, komen in een huis terecht waar men op kosten van de overheid wordt verzorgd.

2.2 Participatiesamenleving

Na jaren van de staat in de rol van verzorger ontstond in de jaren 70, vanaf de oliecrisis, veel kritiek op de verzorgingsstaat (De Beer, 2016, p.64). Politieke discussies omtrent de toekomst van de verzorgingsstaat werden gekenmerkt door vragen ten aanzien van de houdbaarheid, betaalbaarheid, beheersbaarheid en vooral ook de bestuurbaarheid ervan (Colijn & Hemerijck, 2000, p.1). Maar niet alleen de financiële onhoudbaarheid en de sociale zekerheidsval waren reden tot discussie, ook de uitwerking die de verzorgingsstaat had op de houding van burgers was een belangrijk punt. De verzorgingsstaat zou burgers passief en afhankelijk maken. De burger heeft niet langer een verantwoordelijkheidsgevoel. Deze houding van burgers doet afbreuk aan het maatschappelijk draagvlak voor de verzorgingsstaat (De Beer, 2016). De uitkomsten van deze academische debatten en drie verschillende ontwikkelingen die zich voordeden, vroegen om een verschuiving in de rol van de staat. Deze ontwikkelingen waren de economische crisis, het overhevelen van taken van Rijksoverheid naar provincie en gemeenten en het ontstaan van een netwerksamenleving (Boutellier & Van der Klein, 2014, p.5).

Allereerst de economische crisis. De economische crisis heeft ervoor gezorgd dat elementen in onze samenleving voorgoed zijn veranderd. De crisis vereiste dat bezuinigingsmaatregelen werden getroffen door de overheid. Deze bezuinigingen hebben hun weerslag gehad op de sociale kwaliteit van onze samenleving (Boutellier & Van der Klein, 2014, p. 6).

Ten tweede heeft de overheveling van taken van de hogere overheid naar de gemeenten, ook wel decentralisatie genoemd, bijgedragen aan de verschuiving naar een participatiesamenleving en dan vooral de decentralisatie van het sociale domein. Er zijn minder middelen beschikbaar, maar tegelijkertijd moet er meer gepresteerd worden, dichterbij de burger. Dat vraagt om initiatief van de burger. Sinds 2015 hebben gemeenten een veel grotere rol gekregen in het organiseren van de zorg en de sociale zekerheid (Van der Gulden, 2014). Het zijn de gemeenten die ervoor moeten zorgen dat ouderen zo lang mogelijk thuis kunnen blijven wonen (Rijksoverheid, ZJ).

Het idee achter deze overheveling van taken is dat de overheid hoopt dat de burger door deze decentralisatie ondersteuning op maat krijgt en dat burgers betere en goedkopere zorg wordt geboden. In die overheveling van taken wordt ook het beroep op de burger groter, omdat de decentrale overheden niet in alle behoeften kunnen voorzien.

Ten derde het ontstaan van de netwerksamenleving. Binnen een netwerksamenleving is samenwerking onbegrensd (Van Berlo, 2012, p.9). Door de opkomst van de sociale media is de manier waarop netwerken worden gecreëerd in onze maatschappij volledig veranderd. De sociale netwerken worden niet alleen anders, maar ook sneller gevormd door gebruik van sociale media. Andere netwerken vragen ook om een andere overheid (De Graaf & Meijer, 2013, p. 103).

De uitkomsten van de politieke discussies en de zojuist genoemde ontwikkelingen vragen om een andere rol van de overheid. De overheid treedt terug, de overheidsafhankelijkheid van burgers dient te worden verkleind en burgers dienen meer te participeren. Het beroep op de burger en het belang van zelfredzaamheid wordt groter. De burger moet worden geactiveerd, de vraag naar een activerende verzorgingsstaat, ofwel participatiestaat, ontstaat. Burgers worden op de eigen verantwoordelijkheid aangesproken om de collectieve verantwoordelijkheid te realiseren. Tegelijkertijd is het wel van belang dat de beschermende functie van de verzorgingsstaat behouden blijft (Van Gestel, de Beer & Van der Meer, 2009, p.20).

De participatiesamenleving heeft zowel gevolgen voor de organisatie van de samenleving van bovenaf als voor de organisatie van de samenleving van onderop. De overheid bepaalt welke belangen behartigd moeten worden, maar in plaats van dat de overheid deze belangen zelf behartigt, moet zij de burgers zien te mobiliseren deze taak te vervullen. Tegelijkertijd zijn het de burgers die van onderaf

meer betrokken zijn bij de samenleving en zelf initiatieven nemen, die al dan niet ondersteund worden door de overheid. Daar het de burgers zijn die zelf initiatieven nemen, wordt ook de publieke waarde gecreëerd door de maatschappij (Sterk, Specht & Walraven, 2013, p.103).

2.2.1 Nieuwe rol overheid

Toch is het idee van een terugtrekkende overheid niet helemaal juist. Het gaat om de interactie tussen overheid en burgers en om de manier waarop deze interactie moet worden vormgegeven (Tonkens, 2014, p.2). Er bestaat geen strikt onderscheid tussen de verzorgingsstaat en de participatiesamenleving, laatstgenoemde ligt in het verlengde van de verzorgingsstaat (Tonkens, 2014, p.6). Boutellier en Van der Klein (2014, p.16) introduceren een nieuw begrip dat van belang is binnen de participatiesamenleving, namelijk sociale verantwoordelijkheid. Sociale verantwoordelijkheid refereert naar de manier waarop partijen binnen de samenleving zich tot elkaar verhouden. De participatiesamenleving is gebaseerd op wederkerigheid, de overheid doet een beroep op het zelf organiserend en participierend vermogen van burgers, maar dient in ruil daarvoor burgers ook de mogelijkheid te geven mee te denken met de inrichting van die participatiesamenleving (Boutellier & Van der Klein, 2014, p.20).

De sociale verantwoordelijkheid heeft ook implicaties voor de rol van overheid en burger. In plaats van een van top-down sturende overheid, bestaat nu de sociale verantwoordelijkheid van burgers, bottom-up dus, waar instituties zich naar voegen. De overheid voegt zich naar wat nodig en gewenst is, maar blijft tegelijkertijd wel het algemeen belang bewaken (Boutellier & Van der Klein, 2014, p.21). De rol van de overheid is in lijn met het idee van societal resilience sturing, waardoor ons bestuur gekenmerkt wordt. De overheid is responsief en rekt op de veerkracht van de bevolking. Van onderaf ontstaan bewegingen waarmee de overheid geconfronteerd wordt. Vervolgens bekijkt de overheid of die bewegingen aansluiten bij haar eigen doelen en gaat zij al dan niet duurzame verbindingen aan met de partijen achter deze beweging (Van der Steen, Scherpenisse & Van Twist, 2015).

Deze vernieuwde rol van de overheid komt ook duidelijk terug in dit onderzoek. Er wordt uitgegaan van de overheid die tracht aan te sluiten bij de behoeften en wensen van de ouderen. Daarom zullen de wensen van ouderen worden geïnventariseerd en zal worden bekeken in hoeverre het gemeentelijk beleid, waaronder ook de informatievoorziening, aansluit op deze wensen.

2.3 Zelfredzaamheid

Met de introductie van de nieuwe Wmo (1 januari 2015) wordt een beroep gedaan op de zelfredzaamheid van burgers. *'Niet leunen, maar steunen'*, dat is de visie van het tweede kabinet Balkenende (De Brabander, 2014, p.8). Verantwoordelijke burgers nemen publieke taken van de overheid over (Drosterij & Peeters, 2011, p.463). Zelfredzaamheid betreft het (fysiek) zelfstandig kunnen leven van burgers, waarbij de overheid zo min mogelijk steun hoeft te bieden (MOVISIE, 2013, p.7; Van Everdingen, 2018, p.14). Enerzijds zijn burgers zelfredzaam wanneer ze zonder de steun van de overheid (maar eventueel met ondersteuning vanuit hun sociaal netwerk) kunnen deelnemen aan de samenleving. Anderzijds zijn ook de burgers die recht hebben op ondersteuning door de overheid zelfredzaam, doordat deze steun de burgers zelfredzaam maakt. Het doel van deze steun is dan ook de zelfredzaamheid van burgers bevorderen (MOVISIE, 2013, p.8).

Het bevorderen van zelfredzaamheid is van belang voor zogenaamde functioneringsgerichte preventie. Bij dit type preventie dienen beperkingen van de zelfredzaamheid zo vroeg mogelijk te worden opgespoord en moeten de mogelijkheden om zelfredzaam te blijven worden versterkt. Zelfredzaamheid is namelijk van invloed op het functioneren van ouderen (Galenkamp et al., 2012,

p.29). Er bestaat een longitudinaal verband tussen de waarde die ouderen hechten aan zelfredzaamheid en het aantal uur zorg dat men ontvangt (Galenkamp et al., 2012, p.50).

Het begrip zelfredzaamheid wordt vaak samen genoemd met het langer zelfstandig thuis wonen van ouderen. Zo lang ouderen zelfredzaam zijn, kunnen ze zelfstandig thuis blijven wonen. Om meer ouderen langer zelfstandig thuis te kunnen laten wonen, wordt dan ook getracht de zelfredzaamheid te stimuleren. Het stimuleren van de zelfredzaamheid komt voort uit het idee van voorkomen is beter dan genezen. Het zijn de niet-redzame ouderen die intensieve zorg nodig hebben en die niet langer thuis kunnen blijven wonen. Door de zelfredzaamheid van ouderen te bevorderen, zijn ouderen ook in staat langer zelfstandig thuis te wonen (Dijkstra et al., 2016, p.53).

2.4 Langer zelfstandig wonen

Het langer zelfstandig wonen is het concept waar dit hele onderzoek om draait. Zoals reeds beschreven, is zelfredzaamheid van belang voor ouderen om langer zelfstandig thuis te kunnen wonen. Tegelijkertijd is ook zelfregie een belangrijk concept voor de zelfstandigheid van ouderen. Zelfregie ziet op de mogelijkheid van ouderen om zelf hun leven te kunnen bepalen. Ouderen met zelfregie beslissen zelf over de inrichting van hun leven en de eventuele ondersteuning die ze ontvangen. Zolang ouderen zelfregie hebben en ze kunnen deelnemen aan de samenleving (en dus zelfredzaam zijn), zijn ouderen zelfstandig (MOVISIE, 2013, p.5; Van Campen et al., 2017, p.4). Ook indien ouderen ondersteuning ontvangen van het eigen netwerk of via professionals ten aanzien van de zojuist genoemde aspecten, kunnen ze nog steeds zelfstandig zijn. Wat betreft de zelfstandigheid van ouderen bestaan echter een aantal factoren die invloed hebben op het langer zelfstandig wonen van ouderen. Enerzijds de gezondheid van ouderen, anderzijds de aanwezigheid van materiële, sociale en mentale hulpbronnen (Van Campen et al., 2017, p.5).

De gezondheid van ouderen blijkt een van de belangrijkste factoren die bepaalt of ouderen thuis kunnen en willen wonen. Ouderen kunnen dermate veel gezondheidsbeperkingen ervaren dat ze de zogenaamde Algemene Dagelijkse Levensverrichtingen op het gebied van handvaardigheid (telefoneren), zelfverzorging (eten en drinken, naar het toilet gaan, zichzelf wassen en zichzelf aan- en uitkleden) en verplaatsing (zowel in huis als daarbuiten) niet langer kunnen uitvoeren en daarom kiezen voor intramurale zorg, in plaats van voor verzorging thuis (Naafs, 2010, p.62-63). Gezondheidsbeperkingen hebben dus een effect op de zelfredzaamheid van ouderen en het afnemen dan wel wegvallen van die zelfredzaamheid laat ouderen er in sommige gevallen voor kiezen om niet langer thuis te blijven wonen.

Wat betreft de aanwezigheid van materiële, sociale en mentale hulpbronnen, is allereerst affectie van belang. De mate waarin ouderen in staat zijn affectie te creëren met hun omgeving is bepalend voor de vraag of ouderen zich richten op intramurale zorg. Naarmate affectie wegvalt, dit is voornamelijk het geval bij alleenstaande ouderen, is de oriëntatie op een verzorgingstehuis groter. Ouderen die voldoende affectie hebben in en met hun omgeving, concentreren zich op het langer zelfstandig thuis wonen (Naafs, 2010, p.68). Ouderen met een groot sociaal netwerk blijven langer thuis wonen dan ouderen zonder een dergelijk netwerk. Daarnaast speelt ook de mate van zelfregie een grote rol in het wel of niet zelfstandig thuis wonen van ouderen. Ouderen die weinig tot geen regie ervaren over hun leven blijven minder lang zelfstandig thuis wonen. Daarnaast speelt inkomen, geslacht en opleidingsniveau ook een rol in het langer zelfstandig thuis wonen van ouderen. Ouderen met een hoger inkomen, vrouwelijke ouderen en ouderen met een hoog opleidingsniveau hebben niet alleen een hogere levensverwachting, maar wonen ook langer zelfstandig thuis (Van Campen et al., 2017, p.53).

Vanuit de overheid is het programma Langer Thuis geïntroduceerd dat gericht is op het langer zelfstandig thuis wonen van ouderen binnen hun eigen omgeving. Dit programma tracht de factoren die invloed hebben op het langer zelfstandig wonen van ouderen aan te pakken, zodat kan worden tegemoetgekomen aan de wens van de meeste ouderen om zo lang mogelijk thuis te kunnen blijven wonen en aan de noodzaak om de zorguitgaven betaalbaar te houden. Dit programma focust op een betere samenwerking tussen zorgverleners, meer ondersteuning voor vrijwilligers en mantelzorgers, betere hulp bij het vinden van geschikte woningen, de ondersteuning van gemeenten (ook in het kader van de Wmo), hulp van wijkverpleegkundigen, e-health en specifiek op ouderen met een Wlz-indicatie (Rijksoverheid, Z.D.). In principe is het aan de ouderen zelf om ervoor te zorgen dat men langer zelfstandig thuis kan blijven wonen. De nadruk ligt op het eigen initiatief. Wanneer ouderen in de uitoefening van dat initiatief echter beperkt worden door hun gezondheid of de afwezigheid van materiële hulpbronnen, is daar de overheid die moet zorgen dat er ondersteuning is waardoor ook deze ouderen zelfstandig kunnen blijven wonen. Indien zelfstandig wonen niet meer mogelijk is, is daar de overheid die zorg draagt voor het netwerk dat de ouderen zal begeleiden naar de juiste woonvorm.

2.5 Informatievoorziening door de overheid

Vanuit de Rijksoverheid is het idee gekomen dat ouderen langer zelfstandig thuis blijven wonen. Gemeenten moeten dit ondersteunen en waar nodig faciliteren. De taken die de gemeente heeft zijn duidelijk, maar ook de ouderen zelf moeten worden geïnformeerd over de eigen verantwoordelijkheid en over de verwachtingen die vanuit de overheid naar hen toe leven, in het bijzonder ten aanzien van het langer zelfstandig thuis wonen. Binnen de participatiesamenleving en het langer zelfstandig thuis wonen bestaat een duidelijk beroep op het eigen initiatief van de ouderen, maar de ouderen moeten wel weten welke mogelijkheden er zijn indien het eigen initiatief niet toereikend blijkt. Alleen wanneer ouderen op de hoogte zijn van de mogelijkheden, kan men deze ook aanwenden om langer thuis te kunnen blijven wonen. Kennis over de mogelijkheden komt echter pas bij de ouderen terecht op het moment dat hierover informatie wordt verspreid. Toegankelijke informatievoorziening is van groot belang om ervoor te zorgen dat ouderen kunnen blijven participeren (Loos, 2010, p.7).

Als het gaat om het verstrekken van informatie is het van belang dat overheden, in dit geval gemeenten, gebruik maken van meerdere informatiekanaalen (Loos & Mante-Meijer, 2007, p.73). Niet alle burgers maken gebruik van nieuwe media en daarmee gebruiken dus ook niet alle burgers het internet. Ook ouderen vallen hieronder. (Loos, 2010, p.7; Loos & Mante-Meijer, 2007). In een onderzoek in 2006 naar de vraag welke media werden gebruikt om de overstap te maken naar een andere zorgverzekeraar, bleek dat klassieke informatiebronnen (bijv. folders) de voorkeur hadden boven nieuwe media waarbij men zelf actief naar informatie dient te zoeken. Ouderen tussen de 55 en 75 jaar maakten duidelijk gebruik van nieuwe media. Ouderen met een leeftijd van 75 jaar en ouder konden noch wilden gebruik maken van nieuwe media (Loos, 2010). Wanneer specifiek wordt gekeken naar het zoeken van informatie over gezondheid, blijkt dat van de categorie ouderen tussen de 65 tot 75 meer dan de helft daarvoor het internet gebruikt. Wanneer echter de categorie ouderen van 75 jaar en ouder onder de loep wordt genomen, blijkt dat slechts iets meer dan een derde van de ouderen het internet gebruikt om informatie over de gezondheid te zoeken (Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS), 2017). Het is dus van belang dat wanneer de gemeenten informatie verstrekken dit niet enkel via een soort medium gebeurt. De zogeheten meerkanaalsaanpak is van belang. De gemeenten dienen zowel gebruik te maken van nieuwe als van oude media (Loos, 2010).

2.6 Verwachtingen

Nu de theoretische concepten beschreven zijn, is het van belang aan te geven hoe deze concepten zich tot elkaar verhouden. De overgang van de verzorgingsstaat naar de participatiesamenleving geeft de context aan waarbinnen het langer zelfstandig wonen is geïntroduceerd en plaatsvindt. De mate van zelfredzaamheid van ouderen bepaalt vervolgens in hoeverre ouderen in staat zijn (langer) zelfstandig thuis te wonen. De zelfredzaamheid van ouderen heeft dus een directe invloed op het langer zelfstandig wonen van ouderen. Daaromheen bevindt zich de veranderde rol van de overheid met de verschuiving van de verzorgingsstaat richting de participatiesamenleving, waarbij de overheid op bepaalde vlakken sturend optreedt, maar zich tegelijkertijd ook voegt naar de wensen van de ouderen. De rol die de overheid inneemt, bepaalt op welke gebieden burgers ondersteuning krijgen van de overheid en daarmee wat burgers zelf en met elkaar moeten doen en de manier waarop ze dit moeten doen. Op die manier heeft ook de rol van de overheid invloed op de mate waarin ouderen langer zelfstandig thuis kunnen wonen en hebben ook de wensen van ouderen een invloed op het optreden van de overheid. Tegelijkertijd kan de overheid ook de zelfredzaamheid van burgers bevorderen en heeft de overheid in die zin ook indirect een invloed op het langer zelfstandig wonen van ouderen. Tot slot dienen burgers wel geïnformeerd te worden over dit beleid en over de veranderende verwachtingen, wil de burger op de hoogte zijn van zijn taken en plichten.

Deze samenhang tussen de concepten in combinatie met de theoretische onderbouwing van elk van die concepten, maakt het mogelijk verwachtingen omtrent het onderzoek te formuleren. Zowel de verwachtingen per empirische deelvraag als de verwachtingen ten aanzien van de hoofdvraag zullen nu worden besproken.

Welke wensen hebben ouderen omtrent het langer zelfstandig wonen?

De mate van zelfredzaamheid bepaalt in hoeverre ouderen zelfstandig thuis kunnen en willen blijven wonen. Het is te verwachten dat ouderen met een hoge mate van zelfredzaamheid minder ondersteuning wensen van de overheid dan ouderen met een lagere mate van zelfredzaamheid. Naarmate de mate van zelfredzaamheid hoger is, blijven meer ouderen thuis wonen. Ook de aanwezigheid van de sociale, materiële en mentale hulpbronnen speelt een rol in de wensen van ouderen. Wanneer ouderen een goede gezondheid, een goed sociaal netwerk hebben, een hoger inkomen hebben en een hoger niveau van opleiding hebben genoten, kunnen zij zichzelf beter redden thuis. Zolang ouderen goed kunnen roeien met de riemen die ze hebben, zullen de wensen omtrent het langer zelfstandig wonen ook lager liggen en zal men meer tevreden zijn met de huidige woonsituatie. Tot slot is het te verwachten dat ouderen verschillende voorkeuren hebben ten aanzien van het medium waarmee informatie verspreid wordt. Ouderen verschillen namelijk in de wijze waarop zij geïnformeerd willen worden.

Hoe ziet het gemeentelijk beleid gericht op het langer zelfstandig wonen eruit?

Het is te verwachten dat de gemeenten beleid hebben gemaakt ten aanzien van het langer zelfstandig thuis wonen, daar dit een doelstelling is waar de verschillende gemeenten verantwoordelijk voor zijn. Uitgaande van de responsieve overheid en het beroep op het eigen initiatief en de zelfredzaamheid van de burger is het te verwachten dat het gemeentelijk beleid vooral gericht zal zijn op het bevorderen van deze zelfredzaamheid. De gemeenten zullen ondersteuning bieden waar voor ouderen het eigen initiatief niet toereikend blijkt. Daarnaast is het vanuit de responsieve overheid, die de nadruk legt op burgerparticipatie en burgerinitiatieven, te verwachten dat het gemeentelijk beleid ook duidelijk een beroep doet op het zelforganiserend vermogen van ouderen. In lijn met de sociale verantwoordelijkheid en de wederkerigheid binnen de participatiesamenleving is het te verwachten dat de gemeenten een beroep doen op de ouderen, maar hen tegelijkertijd wel de mogelijkheid geven

mee te denken met de inrichting van het gemeentelijk beleid. Tot slot wat betreft de informatievoorziening als onderdeel van het gemeentelijk beleid, is te verwachten dat gezien het belang van het gebruik van meerdere informatiekkanalen, de gemeenten via meerdere wegen informatie verspreiden omtrent het langer zelfstandig thuis wonen.

Hoe sluit het gemeentelijk beleid aan op de wensen van ouderen omtrent het langer zelfstandig thuis wonen?

Vanuit de bestudering van de literatuur kan verwacht worden dat deze aansluiting verschilt per groep ouderen. Binnen de participatiesamenleving bestaat een duidelijk beroep op de eigen verantwoordelijkheid en het eigen initiatief van de burger. De zelfredzame ouderen zijn in staat dit initiatief en deze verantwoordelijkheid te nemen. De niet-redzame of in verminderde mate redzame ouderen hebben daarvoor steun nodig van de gemeente. De zelfredzame ouderen zullen hun wensen kenbaar maken en er zelf voor zorgen dat hun wensen worden vervuld. Uitgaande van de wederkerigheid van de participatiesamenleving zal binnen het gemeentelijk beleid ruimte zijn voor deze wensen en ideeën en zal het gemeentelijk beleid aansluiten op deze wensen. De niet-redzame of in mindere mate zelfredzame ouderen zullen echter meer en andere wensen hebben dan de zelfredzame ouderen. Zij dienen alleen eerst in beeld te komen bij de gemeente alvorens zij hun wensen kenbaar kunnen maken en deze in vervulling kunnen zien gaan. De niet- of in verminderde mate zelfredzame ouderen kunnen namelijk zelf die wensen niet meer vervullen, zij hebben daarbij ondersteuning nodig. Uitgaande van het beroep op het eigen initiatief en het zelforganiserend vermogen in het gemeentelijk beleid, zal het beleid dan ook beter aansluiten op de wensen van de zelfredzame ouderen dan op de wensen van de niet-redzame of in verminderde mate redzame ouderen.

Tot slot is te verwachten dat wanneer sprake is van verschillende wijzen van informatievoorziening over het gemeentelijk beleid ten aanzien van het langer zelfstandig thuis wonen, ouderen veel beter in staat zijn de benodigde informatie te vinden. Daarnaast is te verwachten dat ouderen daar dan ook beter van op de hoogte zijn. Wordt informatie slechts via een medium verspreidt, dan sluit de wijze van informatievoorziening niet aan bij de informatiewens van ouderen.

Kortom

De verwachting is dus dat het gemeentelijk beleid gekenmerkt wordt door een beroep op het eigen initiatief en het zelforganiserend vermogen van de burger. Het beleid zal daarom beter aansluiten op de wensen van de actieve zelfredzame burger. Deze is namelijk in staat zijn wensen kenbaar te maken, dan wel zelf te vervullen.

3. Methodologie

In dit hoofdstuk zullen de gebruikte methoden worden beschreven. Allereerst zal worden ingegaan op de methode van onderzoek. Vervolgens zal het onderzoeksdesign worden besproken en zal worden ingegaan op de wijze waarop de resultaten zijn verzameld. Daarnaast zal ook de keuze voor de specifieke gemeenten worden toegelicht. Tot slot zullen de kwaliteit en de analyse van het onderzoek worden besproken.

3.1 Kwalitatief onderzoek

In dit onderzoek is gekozen voor een kwalitatieve benadering. Om de hoofdvraag te kunnen beantwoorden, diende het beleid van gemeenten te worden geïnventariseerd en diende onderzocht te worden in hoeverre informatie bij ouderen bekend was en hoe deze informatie en het beleid aansloot bij de wensen van ouderen. De aard van de wijze waarop de informatievoorziening plaatsvond en de informatie werd ontvangen, was van belang. Juist kwalitatief onderzoek leende zich voor deze verkenning van de woonwensen en het gemeentelijk beleid. Door in gesprek te gaan met respondenten kon deze verkenning plaatsvinden. Tegelijkertijd bestond in dit onderzoek ook ruimte voor de context waarin deze informatievoorziening plaatsvond. Dat maakte een kwalitatieve benadering een geschikte insteek voor dit onderzoek (Philipsen & Vernooy-Dassen, 2004, p.289). Middels kwalitatief onderzoek wordt namelijk een bepaald vraagstuk inzichtelijk gemaakt (Reulink & Lindeman, 2005, p.4). Daarnaast werd met dit onderzoek beoogd een bijdrage te leveren aan de verbetering van de afstemming van het gemeentelijk beleid op de woonwensen van ouderen. Dat maakte dat dit onderzoek vroeg om een kwalitatieve insteek (Reulink & Lindeman, 2005, p.4).

3.2 Onderzoeksdesign

Het onderzoeksdesign dat in dit onderzoek is gehanteerd betreft een *multiple-case study* (Bryman, 2016, p.67). Deze case omvatte vier gemeenten in de regio Utrecht die zijn bestudeerd. Deze vier gemeenten samen vormden een *representative case*. Dit type case hield in dat de onderzoeksobjecten, in dit geval de vier gemeenten, als voorbeeld genomen konden worden voor een bredere categorie waartoe deze gemeenten behoorden (Bryman, 2016, p.62). De regio Utrecht wordt gekenmerkt door zowel kleine als grotere gemeenten. Door een variëteit aan gemeentegrootten op te nemen in dit onderzoek, representeerden deze gemeenten gezamenlijk de regio Utrecht. Door vier verschillende gemeenten te kiezen, die alle vier verschillen van grootte, is een representatieve afspiegeling verkregen van de gemeenten binnen de regio Utrecht en daarmee de NUZO regio.

In dit onderzoek zijn de gemeente Amersfoort, Bunnik, Utrecht en Veenendaal betrokken.

- De gemeente Amersfoort is een middelgrote gemeente, met net iets meer dan 150.000 inwoners. De gemeente Amersfoort heeft veel jonge inwoners en was nog een vrij onbekende gemeente binnen de NUZO regio en daarom was het interessant ook deze gemeente in kaart te brengen.
- De gemeente Bunnik is met haar net iets meer dan 15.000 inwoners een relatief kleine gemeente binnen de regio Utrecht.

- De gemeente Utrecht is gekozen vanwege het feit dat dit de enige gemeente in de regio is met meer dan 300.000 inwoners. De gemeente Utrecht heeft relatief veel ondernomen ten aanzien van het langer zelfstandig thuis wonen van ouderen (Gesprek NUZO, 18-03-2019). Daarom was het interessant om te bekijken hoe ouderen het beleid van een dergelijk grote en actieve gemeente ervaren.
- De gemeente Veenendaal telt ongeveer de helft van het aantal inwoners van de gemeente Amersfoort, het inwonertal ligt namelijk rond de 64.600. De gemeente bevindt zich in de biblebelt en heeft relatief veel oudere bewoners. Tegelijkertijd bestaan vanuit het NUZO goede contacten met de gemeente Veenendaal, vandaar dat deze gemeente ook vanuit praktisch oogpunt is gekozen.

3.3 Operationalisatie

Alvorens kan worden ingegaan op de methoden van onderzoek, is het van belang weer te geven op welke wijze de concepten meetbaar zijn gemaakt. Aan de hand van de volgende opgestelde indicatoren konden het gemeentelijk beleid, de wijze van informatievoorziening en de woonwensen worden vastgesteld.

Gemeentelijk beleid

- Doelgroep van het beleid
- Beroep op zelfredzaamheid in beleid
- Beroep op eigen initiatief in beleid
- Stimuleren burgerinitiatieven
- Signalering hulpbehoevenden
- Wijze van informatievoorziening
- Wijze van informatieverzekrijging van ouderen
- Mogelijkheden inspraak burgers
- Behandeling input ouderen

Wijze van informatievoorziening

- Lokale krant
- Gemeentebblad
- Flyers
- Folders
- Lokale gidsen
- Voorlichtingsavonden/voorlichtingsbijeenkomsten
- Gemeentelijk loket
- Via professionele hulpverleners
- Via gemeentelijke welzijnspartners
- Gemeentelijke website
- Social media

Woonwensen

- Wil om langer zelfstandig thuis te blijven wonen
- Eigen ideeën om langer thuis te kunnen blijven wonen
- Woningaanpassingen
  - Drempels verwijderen (Rijksoverheid, Z.D.)
  - Traplift
  - Grijpbeugels aanbrengen
  - Inloopdouche aanbrengen in badkamer
  - Badkamer aanbrengen op begane grond
  - Slaapkamer aanbrengen op begane grond
- Verhuishwens
- Wensen omgeving
- Aanwezigheid sociaal netwerk
- Behoeftte aan ondersteuning

3.4 Methodes

In dit onderdeel zullen de gebruikte methodes afzonderlijk, per deelvraag worden besproken. Van belang is te vermelden dat een groot deel van de documenten over de woonwensen van ouderen is geanalyseerd alvorens de interviews zijn afgenomen. Dit vanwege de relevante kennisbasis die door de analyse van de documenten werd verkregen en vanwege de bevestigende functie die de interviews hadden. Documenten die gedurende de interviews naar voren kwamen en eventueel relevant konden zijn, zijn ook bekeken.

De resultaten van het onderzoek zijn verkregen middels documentanalyses, semigestructureerde interviews en in beperkte mate middels observaties. De reden voor documentanalyses als methode schuilde in het gegeven dat reeds veel onderzoek is gedaan naar de wensen van ouderen. Door de documenten te analyseren, konden deze wensen worden geïnventariseerd. Daarnaast is ook voor deze methode gekozen, omdat het gemeentelijk beleid in sommige gevallen in beleidsdocumenten was opgesteld.

De reden voor de semigestructureerde interviews als methode bestond in de ruimte voor de nodige flexibiliteit in het beantwoorden en het stellen van de vragen in deze methode (Jaremba & Mak, 2014, p.7). Door de interviews semigestructureerd te maken, was er de ruimte om de vragen aan te passen aan de situatie en tegelijkertijd dieper in te gaan op bepaalde onderwerpen die relevant werden geacht. Enerzijds dienden de interviews ter vergaring van informatie omtrent de woonwensen specifiek binnen de regio Utrecht. Daar de semigestructureerde interviews enkel in de regio Utrecht hebben plaatsgevonden, kon worden bekeken welke woonwensen uit de algemene onderzoeken ook relevant waren voor de regio Utrecht. Woonwensen verschillen namelijk per regio (Aedes-Actiz, 2014). De reeds gedane onderzoeken naar de woonwensen van ouderen waren veel breder georiënteerd dan alleen de regio Utrecht en deze regio is juist van belang voor dit onderzoek, dus vandaar de keuze voor interviews als methode. Anderzijds vormden de interviews ook een controle ten aanzien van de, vanuit documenten, geïnventariseerde woonwensen van ouderen. Tot slot gaven de documenten geen informatie over de afstemming van het gemeentelijk beleid op de woonwensen. Via de semigestructureerde interviews met ouderen kon worden achterhaald hoe deze afstemming vanuit de ouderen werd ervaren. Deelname aan deze interviews was vrijwillig.

In dit onderzoek zijn twee observaties uitgevoerd. Een tijdens een bijeenkomst omtrent het langer zelfstandig wonen in de Utrechtse wijk Lunetten. De tweede observatie heeft plaatsgevonden tijdens een lunch van het burgerinitiatief 55+ Verbindt in Veenendaal. De observaties zijn uitgevoerd door tijdens beide bijeenkomsten op een kladblok te noteren welke reacties mensen gaven en wat de aanwezigen vertelden. Bij de lunch in Veenendaal is tijdens de observatie aan de aanwezigen een aantal vragen gesteld, gebaseerd op de topiclijst (zie bijlage). De antwoorden op deze vragen zijn wederom opgeschreven.

De reden dat is gekozen voor observaties ter verzameling van de resultaten, heeft te maken met het feit dat op die manier een breder palet aan ouderen in het onderzoek kon worden betrokken. Bij beide observaties waren ouderen van verschillende leeftijden, met verschillende zorgbehoeften en met verschillende financiële posities aanwezig. Daarnaast verschilde ook de mate waarin ouderen betrokken waren bij burgerinitiatieven. Tegelijkertijd kwam bij de bijeenkomst in Lunetten het gemeentelijk beleid naar voren, daar ook een verhuisadviseur voor senioren aanwezig was.

3.4.1 Beantwoording deelvraag: Welke wensen hebben ouderen omtrent het langer zelfstandig thuis wonen?

➤ Documentenanalyse

Zoals zojuist beschreven, is reeds veel onderzoek gedaan naar de wensen van ouderen. Om deze reeds bekende wensen in kaart te kunnen brengen, zijn onderzoeksrapporten geanalyseerd. Om deze deelvraag te kunnen beantwoorden is allereerst het onderzoeksrapport van het NIVEL (2014), getiteld *“Ouderen van de toekomst. Verschillen in de wensen en mogelijkheden voor wonen, welzijn en zorg.”*, geanalyseerd. Dit onderzoek gaf de wensen van ouderen weer, onderverdeeld in specifieke groepen ouderen. De diversiteit in woonwens kwam in dit document goed naar voren. Door dit document te analyseren, is duidelijk geworden welke wensen ouderen hebben.

Daarnaast is de *“Webspecial Woonwensen Ouderen”* van Aedes-Actiz (2014) geanalyseerd. Dit document ging onder andere specifiek in op de woonwensen van allochtone ouderen en bevatte woonwensen op gebieden die in het onderzoek van het NIVEL niet aan bod zijn gekomen.

Verder is ook het rapport *“Wonen in beweging. De resultaten van het WoonOnderzoek Nederland 2015.”* van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) (2016) onderzocht. Bij dit onderzoek zijn de gegevens van 63.000 deelnemers verzameld. Het CBS heeft dit onderzoek gebruikt om een rapport te kunnen opstellen over de verhuizingen van oudere huishoudens. Vanwege het grote bereik van dit onderzoek en het feit dat het CBS dit onderzoek als informatiebron over de verhuizingen onder ouderen heeft gebruikt, is ook dit rapport geanalyseerd.

Het zojuist genoemde rapport van het CBS (2018) getiteld *“Verhuizingen van oudere huishoudens”*, is ook geanalyseerd. In dit rapport zijn de gegevens van het WOON Onderzoek van 2015 gedetailleerder beschreven. Juist deze gedetailleerde beschrijving leverde een waardevolle bijdrage aan de specificatie van de woonwensen van ouderen. Vandaar dat ook dit rapport is geanalyseerd.

Bovendien zijn voor dit onderzoek twee rapporten geanalyseerd die specifiek gegevens over de regio Utrecht bevatten. Allereerst is het rapport van het inventariserend onderzoek van het seniorenplatform Utrechtse Heuvelrug Commissie Wonen (2018) getiteld *“Woonwensen van 55-plussers bij hun zoektocht naar een andere woning in de vrije sector”* geanalyseerd. Dit onderzoek ging specifiek in op de woonwensen van 55-plussers in de gemeente Utrechtse Heuvelrug. Dit document was van belang daar in dit onderzoek de regio Utrecht centraal stond. Door dit document

te vergelijken met de hierboven genoemde documenten kon worden bekeken of de woonwensen van ouderen verschillen per regio.

Het tweede rapport dat specifiek betrekking heeft op ouderen in de regio Utrecht, is een onderzoeksrapport van het Kadaster, geschreven door Prins & de Vries (2018), *“Verhuiswensen ouderen komen moeilijk uit”*. Dit rapport bevatte specifieke gegevens omtrent de verhuizing en de verhuiswens van ouderen in de provincie Utrecht.

Tot slot is het van belang te vermelden dat voor de wensen van ouderen specifiek in Veenendaal, ook het rapport *“Het woord is aan ouderen”* van het GENERO, het NUZO en het ZIF is geanalyseerd, daar in dat rapport specifiek ouderen uit Veenendaal aan het woord kwamen.

Door al deze documenten te analyseren en te vergelijken, konden de woonwensen van ouderen worden geïnventariseerd en konden de uitkomsten van de onderzoeken ook worden gecontroleerd. Wanneer onderzoeken namelijk grote verschillen aangaven in wensen ten aanzien van hetzelfde onderwerp, was dat een indicatie dat de betreffende wens geen algemene wens was.

Tabel 1: Overzicht geanalyseerde documenten

Titel	Instantie	Publicatiedatum
“Ouderen van de toekomst. Verschillen in de wensen en mogelijkheden voor wonen, welzijn en zorg.”	NIVEL	8 mei 2014
“Webspecial Woonwensen Ouderen”	Aedes-Actiz	6 februari 2014
“Wonen in beweging. De resultaten van het WoonOnderzoek Nederland 2015.”	Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelatie (BZK)	1 april 2016
“Verhuizingen van oudere huishoudens”	Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS)	7 augustus 2018
“Woonwensen van 55-plussers bij hun zoektocht naar een andere woning in de vrije sector”	Seniorenplatform Utrechtse Heuvelrug	13 maart 2018
“Verhuiswensen ouderen komen moeilijk uit”	Het Kadaster	18 mei 2018
“Het woord is aan ouderen”	GENERO, NUZO & ZIF	12 oktober 2018

➤ *Semigestructureerde interviews*

Om deze deelvraag te kunnen beantwoorden, maar vooral ook om de gevonden woonwensen naar aanleiding van de documentenanalyses te kunnen controleren, zijn zoals gezegd semigestructureerde interviews gehouden met twee ouderen per gemeente.

Met deze ouderen is gesproken over de woonwensen die zij hebben en of zij zelf hebben nagedacht over hoe men langer thuis kan blijven wonen. Ook de mogelijke verhuiswens van ouderen is aan bod gekomen. Ten aanzien van het gemeentelijk beleid is gevraagd naar de wijze waarop ouderen zelf informatie zoeken en naar de manier waarop de informatie over het beleid ouderen bereikt.

Daarnaast is ook gevraagd of ouderen zelf input geven omtrent het langer zelfstandig thuis wonen aan de gemeenten. De volledige topiclijst is in de bijlage toegevoegd.

Om een zo goed mogelijk beeld te krijgen van de woonwensen van alle ouderen uit de regio Utrecht, werd getracht ouderen van verschillende leeftijden en verschillend inkomens- en zorgniveau te spreken. Dit bleek echter lastig. Vaak was het de actieve, redelijke jonge oudere die bereidwillig was deel te nemen aan een interview. Ook binnen mijn netwerk bleek het lastig in contact te komen met ouderen van 80 jaar of ouder in de regio Utrecht.

➤ *Observaties*

Door bij de bijeenkomst in Lunetten en de lunch in Veenendaal te observeren, konden de wensen van meerdere ouderen tegelijkertijd worden geïnventariseerd. Op deze bijeenkomst waren ouderen aanwezig van verschillende leeftijden, met een verschillend inkomen en een verschillende zorgsituatie, waardoor de wensen van een brede groep ouderen konden worden geïnventariseerd. Bij deze bijeenkomsten waren ook ouderen aanwezig met een leeftijd hoger dan 80 jaar, zodat ook de wensen van deze ouderen in dit onderzoek konden worden meegenomen.

3.4.2 Beantwoording deelvraag: Hoe ziet het gemeentelijk beleid gericht op het langer zelfstandig wonen eruit?

➤ *Documentenanalyse*

De reden dat is gekozen voor documentanalyses als methode voor de dataverzameling van deze deelvraag, heeft te maken met het feit dat het gemeentelijk beleid voor sommige gemeenten opgesteld is in beleidsdocumenten. Om achter het gemeentelijk beleid ten aanzien van het langer zelfstandig thuis wonen van ouderen te kunnen komen, was het van belang deze beleidsdocumenten te analyseren.

Voor de gemeente Amersfoort en de gemeente Veenendaal zijn twee beleidsdocumenten geanalyseerd die informatie verschaffen over het huidige dan wel toekomstige beleid van de gemeenten ten aanzien van het langer zelfstandig thuis wonen. De gemeente Utrecht en de gemeente Bunnik hadden geen specifieke beleidsdocumenten ten aanzien van het langer zelfstandig thuis wonen.

Voor de gemeente Amersfoort is het beleidsplan (2018) *“Amersfoort een thuis voor iedereen. Statement huisvesting en zorg.”* geanalyseerd. In dit beleidsplan werd ingegaan op het aanpakken van de woningschaarste binnen de gemeente en op de samenwerking tussen de gemeente en haar partners om dit doel te bereiken. Daarnaast kwam ook het beroep op de burger in dit beleidsplan naar voren.

Tot slot is voor de gemeente Veenendaal de beleidsnota (2017) *“Uitgangspunten senior geschikt wonen en wonen met zorg in Veenendaal in 2030”* geanalyseerd. Deze nota gaf een inzicht in het aantal woningen en het aantal woonvoorzieningen voor senioren benodigd in 2030. Deze nota is als een van de uitgangspunten gebruikt voor de omgevingsvisie van de gemeente.

Tabel 2: Overzicht geanalyseerde beleidsdocumenten

Titel	Gemeente	Publicatiedatum
“Amersfoort een thuis voor iedereen. Statement huisvesting en zorg.”	Amersfoort	Maart 2018
“Uitgangspunten senior geschikt wonen en wonen met zorg in Veenendaal in 2030”	Veenendaal	Januari 2017

➤ *Semigestructureerde interviews*

Zoals hierboven beschreven, bleek het lastig beleidsdocumenten te vinden die specifiek gericht zijn op het langer zelfstandig wonen van ouderen. Via interviews met de gemeente werd getracht het gemeentelijk beleid ten aanzien van het langer zelfstandig wonen toch in kaart te brengen. Daarnaast vereiste het gemeentelijk beleid nog de nodige uitleg en was de gedachtegang achter het beleid soms interessanter dan het beleid zelf. De interviews zijn gehouden met vier ambtenaren in totaal, dus een ambtenaar per gemeente. Dit vanwege het feit dat gesprekken met meer ambtenaren betrokken bij hetzelfde onderwerp niet veel meer informatie zou opleveren, maar ook vanwege het feit dat de gemeenten weinig respons gaven.

Met de gemeentelijk medewerkers is gesproken over het gemeentelijk beleid en de doelgroep waar de gemeente zich op richt. Daarnaast is gevraagd naar de wijze waarop informatie wordt verstrekt en wat de gemeenten doen met input van ouderen. Ook de topiclijst voor de gemeenten is te vinden in de bijlage.

➤ *Observaties*

Door bij de bijeenkomst in Lunetten te observeren, werd een inzicht verkregen in het beleid van de gemeente Utrecht ten aanzien van het langer zelfstandig wonen van ouderen. Uit de presentatie van de verhuisadviseur bleek namelijk aan welke vereisten ouderen moesten voldoen alvorens ze in aanmerking kwamen voor een bepaalde woonvoorziening. Daarnaast verschaftte het antwoord van de verhuisadviseur op de vragen van de ouderen verder inzicht in het gemeentelijk beleid.

3.5 Respondentkeuze

Zoals reeds aangegeven onder 3.4, was deelname aan de interviews vrijwillig. De interviews met de respondenten vormden een belangrijke basis voor het verkrijgen van de resultaten. In dit onderzoek is ervoor gekozen om vier gemeenten binnen de regio Utrecht te onderzoeken. Binnen deze vier gemeenten is zowel met twee ouderen per gemeente als met een gemeentelijk medewerker gesproken, die te maken had met ouderen en/of het woonbeleid. In totaliteit is dus met twaalf respondenten gesproken. Deze respondenten zijn benaderd via de contacten van het NUZO, door zelf e-mails te sturen naar de gemeenten en via het eigen netwerk.

Voor dit onderzoek is gekozen voor twee soorten respondenten. Enerzijds voor de groep die het beleid ontvangt, anderzijds voor de groep die verantwoordelijk is voor het beleid. Door zowel actoren aan de beleidsvormende kant, als actoren aan de beleid ontvangende kant te spreken, is getracht zo goed mogelijk in kaart te brengen hoe de afstemming van het beleid is vormgegeven en waar deze eventueel beter kan. Voor het bewaken van de anonimiteit van de gemeentelijk medewerkers is de exacte functie niet vermeld.

Tabel 3 : Ouderen

Respondent	Gemeente	Betrokken bij burger/buurtinitiatief	Overige informatie
R1 Vrouw	Amersfoort	Ja	72 jaar oud
R2 Vrouw	Amersfoort	Nee	Zat in voormalige Seniorenraad
R4 Man	Bunnik	Nee	Nog niet met pensioen
R5 Man	Bunnik	Ja	70 jaar oud
R7 Man	Utrecht	Ja	ZZP'er met koopwoning
R8 Vrouw	Utrecht	Ja	Gepensioneerde met sociale huurwoning
R10 Man	Veenendaal	Ja	66 jaar oud, eigen appartement
R11 Vrouw	Veenendaal	Ja	Bijna 70 jaar oud

Tabel 4: Gemeentelijk medewerkers

Respondent	Gemeente	Afdeling/functie
R3	Amersfoort	Wonen
R6	Bunnik	Sociaal domein
R9	Utrecht	Beleidsadviseur
R12	Veenendaal	Wonen, welzijn en zorg

- Voor het verkrijgen van de resultaten van de ouderen in de gemeente **Amersfoort**, zijn twee vrouwen geïnterviewd. Een van de dames was 72 jaar oud en was betrokken bij een burgerinitiatief dat zich speciaal inzet voor ouderen in de gemeente (R1). De tweede dame heeft in de Seniorenraad van Amersfoort gezeten, voordat deze werd afgeschaft (R2). Daarnaast is deze mevrouw ook betrokken geweest bij de lokale politiek.
- Voor het verkrijgen van de resultaten van ouderen in de gemeente **Bunnik**, zijn twee mannen geïnterviewd. Een van de mannen was nog niet met pensioen (R4), de andere man was 70 jaar oud (R5). Laatstgenoemde oudere was betrokken bij een buurtinitiatief. Daarnaast ondersteunde hij ook ouderen die vragen hebben omtrent het gebruik van ICT.
- Voor het verkrijgen van de resultaten van ouderen in de gemeente **Utrecht** zijn een man en een vrouw geïnterviewd. De meneer (R7) woonde in een koophuis en de mevrouw (R8) woonde in een sociale huurwoning. Meneer was ZZP'er en mevrouw was gepensioneerd. Mevrouw wilde niet dat het interview werd opgenomen, van dit interview is daarom een verslag gemaakt. Van deze mevrouw zijn dus geen letterlijke citaten in het resultatenhoofdstuk opgenomen. Ten aanzien van de gemeentelijk medewerker is het van belang te vermelden dat het interview met de medewerker van korte duur is geweest. Daardoor is het beleid van de gemeente Utrecht minder uitgebreid in kaart gebracht dan dat van de andere gemeenten.
- Voor het verkrijgen van de resultaten van ouderen in de gemeente **Veenendaal** zijn twee ouderen geïnterviewd, een man van 66 jaar oud (R10) en een mevrouw van bijna 70 jaar oud (R11). Bij het interview met de mevrouw van bijna 70 jaar oud is een probleem opgetreden bij de opname van dit interview. Van dit interview is daarom een verslag gemaakt en dus zijn geen letterlijke resultaten van deze mevrouw opgenomen in het resultatenhoofdstuk. De

meneer van 66 jaar oud was betrokken bij de denktank Zelfstandig Ouder Worden in Veenendaal en mevrouw was actief bij een burgerinitiatief en deed veel vrijwilligerswerk.

3.6 Analyse

De gegevens voor dit onderzoek zijn dus verzameld middels documentanalyses, semigestructureerde interviews en in geringe mate middels observaties. De interviews zijn waar mogelijk getranscribeerd. In twee gevallen is een verslag van de interviews gemaakt. Nadat de interviews waren verwerkt en nadat de documenten waren geanalyseerd, zijn deze geïmporteerd en gecodeerd in NVivo.

In dit onderzoek is gebruik gemaakt van een thematische analyse. Uit de gecodeerde transcripten en documentanalyses zijn thema's geabstraheerd. De verzamelde codes zijn vervolgens onder deze thema's gecategoriseerd.

Het coderen kent officieel drie verschillende stadia. Vanwege het deductieve (ook wel theoretisch gestuurde) karakter van dit onderzoek, is het eerste stadium van coderen, het open coderen, niet uitgevoerd. Het tweede stadium dat wel is doorlopen heet *axiaal coderen*. In dit stadium zijn verbindingen gelegd tussen afzonderlijke thema's. Op deze manier kon worden toegewerkt naar het maken van een codeboom (voor codeboom zie bijlage) (Bryman, 2016, p.574).

De laatste stap in het coderen, was het *selectief coderen*. In dit stadium is het centrale focuspunt van het onderzoek geselecteerd. De overige thema's zijn geïntegreerd in dit centrale focuspunt.

3.7 Kwaliteit onderzoek

Daar kwalitatief onderzoek verschilt van kwantitatief onderzoek, stellen Lincoln en Guba dat het onderzoeken van de validiteit en betrouwbaarheid van kwalitatief onderzoek op een andere manier moet worden vormgegeven. Zij gaan uit van *trustworthiness* (betrouwbaarheid, let wel anders vormgegeven dan in het geval van kwantitatief onderzoek) en *authenticity* (authenticiteit) (Lincoln & Guba, in Bryman, 2016, p.384). Naast deze criteria zal kort worden ingegaan op de interne en externe validiteit van het onderzoek.

3.7.1 Betrouwbaarheid

Het criterium van betrouwbaarheid is door Lincoln en Guba opgesplitst in vier subcriteria; geloofwaardigheid, overdraagbaarheid, betrouwbaarheid (*dependability*) en bevestiging. Allereerst de geloofwaardigheid.

Een onderzoek is geloofwaardig wanneer het transparant is en de respondenten zich herkennen in de onderzoeksresultaten. Doordat voor dit onderzoek een topiclijst is opgesteld en gedetailleerd is beschreven hoe dit onderzoek is vormgegeven, is de transparantie gewaarborgd (Bryman, 2016, p.384). Tegelijkertijd droeg ook triangulatie (gebruik van meerdere methoden) bij aan de geloofwaardigheid van het onderzoek (Bryman, 2016, p.386), omdat zo de verkregen informatie kon worden gecontroleerd.

Het tweede subcriterium betreft de overdraagbaarheid. Dit criterium ging over de vraag in hoeverre de bevonden resultaten konden worden toegepast op een andere casus. Doordat gedetailleerd de case is beschreven, is het voor andere onderzoekers mogelijk een oordeel te vormen over de overdraagbaarheid en toepasbaarheid van dit onderzoek op andere casussen (Bryman, 2016, p.384).

Onderzoek voldoet aan het derde criterium, betrouwbaarheid (*dependability*), indien de onderzoekers in kwestie een zogenaamd 'controle spoor' bijhouden met complete, toegankelijke informatie over alle fasen van het onderzoek (Bryman, 2016, p.384-385). In dit onderzoek zijn daartoe de gebruikte methoden gedetailleerd beschreven en zijn de transcripten en verslagen van de interviews en observaties bijgevoegd.

Met het laatste criterium, de bevestiging, wordt erkend dat volledige objectiviteit in het geval van kwalitatief onderzoek niet mogelijk is. Tegelijkertijd is het wel van belang dat de persoonlijke waarden en wensen van een onderzoeker niet de wijze van onderzoek en de verkregen resultaten beïnvloeden (Bryman, 2016, p.386). Dit onderzoek is door medestudenten en de scriptiebegeleider gedurende het hele proces bekeken en van feedback voorzien. Op die manier werd de onderzoeker zelf gecontroleerd en dat leverde een bijdrage aan het criterium van bevestiging.

3.7.2 Authenticiteit

Naast betrouwbaarheid was ook authenticiteit van belang voor de kwaliteit van dit onderzoek. De authenticiteit betreft de bredere politieke impact van het onderzoek. Dit criterium is wederom opgesplitst in, in dit geval vijf, subcriteria.

Op de eerste plaats was het van belang dat dit onderzoek de verschillende visies van ouderen en gemeenten op een correcte en eerlijke wijze representeerde (Bryman, 2016, p.386). Doordat verschillende 'soorten' ouderen (verschil in leeftijd, opleidingsniveau, woonsituatie, mate van zelfstandigheid) in dit onderzoek zijn betrokken en door in gesprek te gaan met ambtenaren van de vier gemeenten, is getracht de verschillende visies op dit onderwerp te representeren.

Daarnaast diende het onderzoek bij te dragen aan een beter begrip van het sociaal milieu (Bryman, 2016, p.386), in dit geval voor zowel ouderen als gemeenten. Doordat de wensen van ouderen en het gemeentelijk beleid zijn geïnventariseerd en doordat de afstemming tussen beide is bekeken, is getracht een beter inzicht te geven in het langer zelfstandig wonen in de regio Utrecht.

Verder diende het onderzoek ervoor te zorgen dat de respondenten (de ouderen en de gemeenten) de visies van elkaar beter begrepen (Bryman, 2016, p.386). Juist door de wensen van ouderen in kaart te brengen en het bestaande beleid van gemeenten te analyseren, is getracht een betere afstemming te vinden tussen beide. Een betere afstemming was niet mogelijk, zonder dat begrip bestond voor beide visies. Daarom werd middels het in kaart brengen van deze visies getracht begrip te creëren.

Tegelijkertijd was het ook van belang dat dit onderzoek de actoren aanzette tot actie om de huidige omstandigheden te veranderen (Bryman, 2016, p.386). Het doel van dit onderzoek was om een kritische spiegel voor te houden aan gemeenten en tegelijkertijd ouderen inzicht te geven in wat ze zelf kunnen doen om langer zelfstandig thuis te wonen. Op die manier bood dit onderzoek zowel aan de gemeenten als aan ouderen een prikkel om actie te ondernemen.

Tot slot was het van belang dat dit onderzoek de respondenten (in dit geval ouderen en de gemeenten) in staat stelde om actie te ondernemen (Bryman, 2016, p.386). Doordat zowel het beleid als de wensen in kaart zijn gebracht, kunnen beide partijen de afstemming tussen beleid en wens verbeteren en kunnen ouderen ook (vaker) zelfstandig stappen ondernemen om langer thuis te blijven wonen.

3.7.3 Interne & externe validiteit

Naast de zojuist genoemde criteria, was ook de interne en externe validiteit van belang voor de kwaliteit van het onderzoek. Validiteit gaat over de vraag of de onderzoeker meet wat hij daadwerkelijk wil meten (Bryman, 2016). Dit criterium is verder onder te verdelen in de interne en externe validiteit.

De interne validiteit ziet op de vraag of aan de hand van de gebruikte methoden de juiste conclusies kunnen worden getrokken (Bryman, 2016). Doordat zowel middels interviews als middels documentenanalyses de woonwensen van ouderen zijn verzameld, kon een controle van beide resultaten plaatsvinden. Voor de gegevens in de geanalyseerde documenten zijn namelijk andere methoden gebruikt dan het houden van interviews en door beide in het onderzoek te betrekken, kon de interne validiteit worden gewaarborgd.

De externe validiteit gaat over de generaliseerbaarheid van het onderzoek. Het gaat om de vraag in hoeverre de resultaten van dit onderzoek iets zeggen over vergelijkbare gevallen (Bryman, 2016). In dit onderzoek zijn vier gemeenten gekozen die de NUZO regio representeerden. De resultaten uit dit onderzoek waren te generaliseren over de regio Utrecht, daar een afspiegeling van de verschillende gemeenten (qua grootte) binnen deze regio is gekozen.

4. Resultaten

De opzet van het resultatenhoofdstuk is als volgt. Allereerst zullen de algemene woonwensen van ouderen worden beschreven. Daarna zullen de resultaten per gemeente worden besproken. Van belang is te vermelden dat R staat voor respondent en O staat voor observatie. Elke respondent en elke observatie kent een eigen cijfer om het onderscheid tussen de interviews en observaties aan te geven.

4.1 Algemene woonwensen ouderen

Voor het verkrijgen van deze resultaten zijn verscheidene onderzoeken geanalyseerd en met elkaar vergeleken. Voorop staat dat de woonwensen van ouderen sterk per regio verschillen (Aedes-Actiz, 2014, p.2).

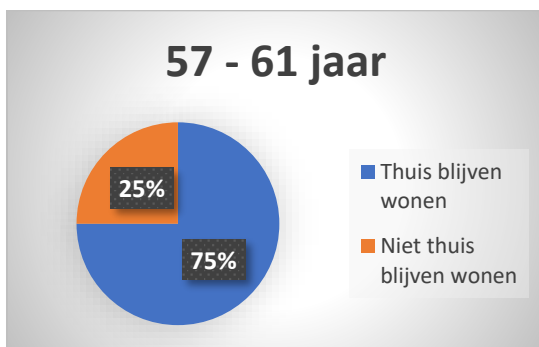

VERHUISWENS OUDEREN

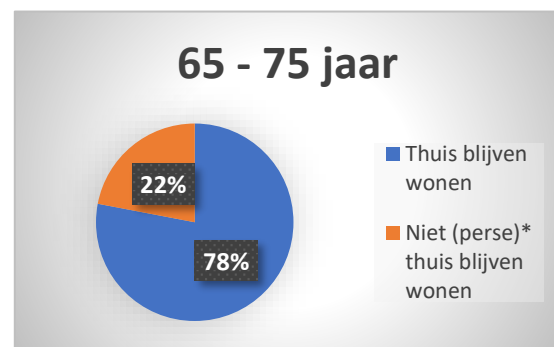

De algemene tendens is dat nieuwe generaties ouderen (ouderen geboren tussen 1945 en 1960) vaker een eigen woning hebben en dat maakt ze honkvaster (Planbureau voor de leefomgeving, in Aedes-Actiz, 2014, p.2). Dit wordt ook bevestigd in het rapport van het onderzoek onder makelaars in de gemeente Utrechtse Heuvelrug naar de woonwensen van 55-plussers bij de zoektocht naar een vrije sector woning (Commissie Wonen Senioren Platform Utrechtse Heuvelrug, 2018, p.3).

Uit een onderzoek van het NIVEL (2014) met 1014 respondenten, naar de woonwensen en mogelijkheden voor 57-plussers op het gebied van wonen, welzijn en zorg, blijkt dat 79% van de zelfstandig wonende ouderen thuis wil blijven wonen. De wens om thuis te blijven wonen neemt toe naarmate de leeftijd toeneemt. Dit blijkt ook uit gegevens van het CBS gebaseerd op het WOON onderzoek van 2015, gehouden onder 63.000 mensen (Gielen, Herbers & Hitzert, 2018). Uit hetzelfde WOON onderzoek blijkt ook dat van de 80-plussers slechts 14% wil verhuizen (Ministerie van Binnenlandse Zaken & Koninkrijksrelaties (BZK), 2016, p.82). In onderstaande grafieken is te zien dat naarmate senioren een hogere leeftijd hebben bereikt, een hoger percentage de voorkeur geeft aan thuis wonen.

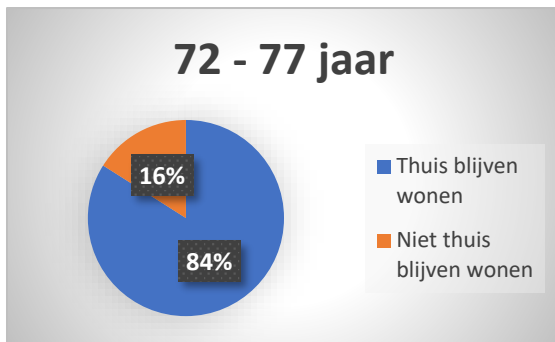

Bron: Doekhie et al., 2014, p.25.

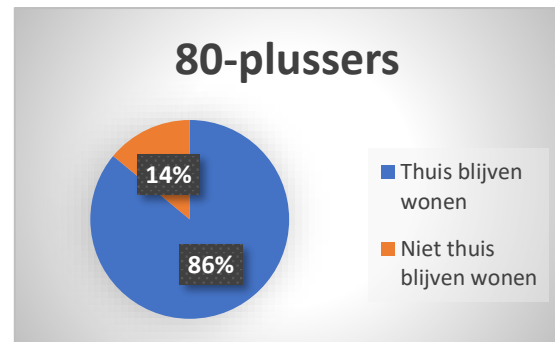

Bron: Gielen, Herbers & Hitzert, 2018, p.6.

*NB: de 22% wordt gevormd door ouderen die zowel daadwerkelijk als eventueel willen verhuizen.

Bron: Doekhie et al., 2014, p.25.

Bron: BZK, 2016, p.82.

Als wordt gekeken naar de verhuiscijfers van ouderen dan blijkt het volgende (BZK, 2016, p.82):

- Van de huishoudens van 55 jaar en ouder wil 24% verhuizen
- Een op de vijf 57-plussers wil verhuizen wanneer zij meer zorg nodig hebben
- Van de 57-plussers die willen verhuizen, wil 15% dat wanneer dit naar eigen inzicht nodig is.

Als vervolgens wordt bekeken waar men graag naartoe verhuist, dan blijkt dat driekwart van de 57-plussers die graag willen verhuizen in de huidige omgeving wil blijven wonen. Deze beweging wordt wederom bevestigd in het eerder genoemde onderzoek onder makelaars in de gemeente Utrechtse Heuvelrug (Commissie Wonen Seniorenplatform Utrechtse Heuvelrug, 2018, p.1). In totaliteit zijn voor dat onderzoek de resultaten van 16 makelaars verzameld. 13 Daarvan schatten dat de helft of zelfs meer dan de helft van hun senioren cliënten, woonachtig in de gemeente Utrechtse Heuvelrug, binnen de eigen omgeving willen blijven wonen. Als vervolgens wordt gekeken naar de verhuisbeweging onder ouderen, dan blijkt dat de ouderen die verhuizen dit veelal over korte afstand, binnen de eigen omgeving doen (Aedes-Actiz, 2014, p.2-3).

Wanneer echter wordt gekeken naar de daadwerkelijke verhuismogelijkheden, blijkt dat 11 van de 16 makelaars schatten dat de helft of meer dan de helft van hun senioren cliënten daarin niet kan slagen. Uit het NIVEL onderzoek blijkt dan ook dat sprake is van een woningtekort (Doekhie et al., 2014, p.31). Doordat de gewenste woningen in de juiste omgeving veel te weinig aanwezig zijn, blijven ouderen of wachten totdat er een geschikte woning vrij komt of verhuist men naar een andere gemeente (Commissie Wonen Seniorenplatform Utrechtse Heuvelrug, 2018, p.6).

Tot slot, wanneer men kijkt naar de verhuiscijfers specifiek voor de provincie Utrecht, blijkt dat 3,8% van de oudere huiseigenaren (met een leeftijd tussen de 60 en de 75 jaar) geneigd is te verhuizen. Van dit percentage kan 1,4% geen woning vinden. In totaliteit verkoopt 2,6% van de ouderen in Utrecht hun huis (Prins & de Vries, 2018, p.1).

Woningwens ouderen

Van de tot verhuizen bereid zijnde 65-plussers wil 44% verhuizen naar een ouderenwoning. Echter, de vraag naar koopwoningen onder ouderen neemt toe, vooral onder de 70-plussers (Ministerie BZK, 2016, p.83). Wanneer wordt gekeken naar de woningvoorkeuren van ouderen in de regio Utrecht, blijkt dat senioren in de gemeente Utrechtse Heuvelrug graag verhuizen naar een gelijkvloerse woning met 3 tot 4 kamers met een buitenruimte, in het eigen dorp (Commissie Wonen Seniorenplatform Utrechtse Heuvelrug, 2018, p.2).

Tot slot blijkt uit het onderzoek van het NIVEL (2014, p.28) dat van de 57-plussers die willen verhuizen, 85% wil verhuizen naar een zelfstandige woning dichtbij een zorgcentrum of men wil verhuizen naar een seniorenwoning. Daarnaast wonen ouderen graag in de buurt van voorzieningen en in wijken waar mensen van alle leeftijden te vinden zijn. Dit laatste wordt ook bevestigd in het artikel van Aedes-Actiz (2014, p.3) waarin wordt aangegeven dat 50-plussers het belangrijk vinden dat er voorzieningen zijn in hun omgeving.

4.2 Resultaten per gemeente

Nu de algemene woonwensen van ouderen zijn besproken, zal worden ingegaan op het beleid van de gemeente Amersfoort, Bunnik, Utrecht en Veenendaal en zullen de woonwensen van de ouderen per gemeente worden besproken.

4.2.1 Resultaten gemeente Amersfoort

Van de geïnterviewden is dus een van de dames 72 jaar oud en betrokken bij een burgerinitiatief (R1). De tweede dame heeft in de Seniorenraad van Amersfoort gezeten (R2). Binnen de gemeente is een medewerker van de afdeling wonen geïnterviewd (R3). Daarnaast is voor deze gemeente ook een beleidsdocument geanalyseerd waar in de resultaten naar verwezen zal worden.

De woonwensen van ouderen

OUDEREN

Als het gaat om het vinden van een geschikte woning voor ouderen in Amersfoort, dan zijn daar knelpunten te vinden. Zo zou de mevrouw van 72 jaar oud moeten verhuizen, maar zijn er geen woningen beschikbaar. Zij woont momenteel met haar man in een split-level woning. Deze woning is niet geschikt om oud in te worden, ook een traplift is geen optie (R1, oudere).

De andere mevrouw vertelt over een onderzoek dat is gehouden onder 80 ouderen binnen de gemeente. In dit onderzoek is aandacht besteed aan de woonwensen van ouderen en de manier waarop ouderen naar de toekomst van het wonen kijken. Ouderen willen het liefst in de eigen buurt, in hun eigen woning blijven wonen, maar de woningen zijn niet allemaal geschikt (R2, oudere). De mevrouw van 72 jaar vertelt echter dat ouderen vooral graag in het centrum van Amersfoort willen wonen (R1, oudere).

“Ja zeg 50%, want ik heb de getallen niet exact in mijn hoofd, maar in ieder geval een grote groep zegt van ik verwacht in de toekomst problemen met huisvesting. En dan zeggen ze en dan wil ik eigenlijk een huis hebben wat dichtbij het centrum zit, wat dichtbij winkels zit, bij activiteiten en eigenlijk in mijn eigen buurt. (...). Want ik woon goed, mijn buurt bevalt me goed, dat viel me erg op dat eigenlijk iedereen erg tevreden is over de buurt waar die woont.” (R2, oudere).

De zojuist geciteerde mevrouw is zelf net verhuisd. Zij wil in haar huidige woning oud worden. Deze woning is daartoe dan ook geschikt, dat is de vorige woning niet. Mevrouw vertelt verder dat veel mensen graag blijven wonen waar ze nu wonen, maar dat de woning daar uiteraard wel geschikt voor moet zijn.

GEMEENTE

Ook de gemeente beaamt dat er knelpunten zijn als het gaat om de beschikbaarheid van woningen in Amersfoort.

“(…) in Amersfoort zit de woningmarkt behoorlijk op slot en hebben we echt problemen ook met de hoeveelheden sociale huur, maar op meerdere fronten dus er zijn voor meerdere doelgroepen zijn er tekorten aan woningen.” (R3, gemeente).

Uit het Statement Huisvesting & Zorg van de gemeente, blijkt dat Amersfoort de woning schaarste wil aanpakken en aandacht wil besteden aan het kunnen blijven wonen in de eigen buurt of wijk voor haar inwoners. Dit statement is gericht op alle inwoners in de stad en niet specifiek op ouderen als doelgroep.

“We willen er zoveel als mogelijk voor zorgen dat mensen (in één keer) goed en passend wonen in een buurt waar zij zich thuis voelen en waar zij een netwerk hebben of kunnen opbouwen. (...). Naast het toevoegen van woningen zorgen we voor snellere toewijzing en het beter verdelen van de schaarste.” (Gemeente Amersfoort, maart 2018, p.5).

“Ja (...) de seniorenhuisvesting en alles wat erbij komt kijken is eigenlijk niet primair een doelgroep geweest (...).” (R3, gemeente).

Kortom

Binnen de gemeente Amersfoort bestaan dus problemen als het gaat om de beschikbaarheid van seniorenwoningen. Ouderen willen verhuizen naar een geschikte woning, het liefst binnen de eigen omgeving en in het centrum, maar die woningen zijn er niet. De gemeente is van plan de woningvoorraad aan te pakken, maar de aanpak is niet specifiek op ouderen gericht.

Eigen initiatief

➤ *Burgerinitiatieven*

OUDEREN

Beide dames zijn vrij actief als het gaat om sociale activiteiten. De mevrouw van 72 is bestuurslid van een burgerinitiatief dat zich richt op het verstevigen van het sociaal netwerk van ouderen. De andere dame geeft aan dat er in Amersfoort niet veel initiatief voor ouderen is en dat door de gemeente een groot beroep wordt gedaan op het eigen initiatief van ouderen.

“Dus, maar ik, er is hier ook niet veel buurtinitiatief voor senioren hoor, dat moet ik ook wel heel eerlijk zeggen.” (R2, oudere).

“(…) ouderen die zijn heel erg individueel aan zichzelf overgelaten en die moeten het maar een beetje uit zien te zoeken.” (R2, oudere).

GEMEENTE

Ook de medewerker van de gemeente geeft aan dat door de gemeente een groot beroep wordt gedaan op het eigen initiatief van de burger.

“(…) die beweging natuurlijk van het Rijk naar de gemeentes onder andere de Wmo et cetera is natuurlijk helemaal toch geweest op de participatiesamenleving, je zult het ook met elkaar moeten doen en wij zijn niet primair alleen maar verantwoordelijk voor alles en iedereen.” (R3, gemeente).

De gemeente stimuleert burgerinitiatieven via subsidies, deze initiatieven hoeven niet specifiek op ouderen te zijn gericht. De afgifte van deze subsidies wordt bepaald door de welzijnsuitvoeringsorganisatie in de buurt033 in samenwerking met de buurtbesturen.

➤ *Bevorderen eigen situatie & sociaal netwerk*

OUDEREN

Ten aanzien van hetgeen ouderen zelf kunnen doen om langer zelfstandig thuis te wonen en de eigen situatie te bevorderen, geven de ouderen aan dat ouderen zelf initiatief dienen te nemen. Vooral als het gaat om het onderhouden van het sociale netwerk, is het nemen van initiatief van belang. Zo vertelt een van beide dames dat ouderen moeten meedoen met de activiteiten die er zijn en dat ouderen een positieve levenshouding moeten hebben. Ouderen dienen initiatief te nemen, maar wel tot een bepaalde grens (R1, oudere).

GEMEENTE

Ook vanuit de gemeente en de samenwerkingspartners wordt in het statement aandacht besteed aan het sociaal netwerk.

“Een sociaal netwerk gaat over ontmoeten, elkaar leren kennen en omzien naar elkaar. Daarom stimuleren of faciliteren we ontmoetingen in de wijk/buurt. Dit doen we bijvoorbeeld door het realiseren van ontmoetingsruimtes, –momenten en platforms. We treffen maatregelen in de openbare en gebouwde omgeving voor het verbeteren van de toegankelijkheid en de leefbaarheid.” (Gemeente Amersfoort, maart 2018, p.3).

De mevrouw die in de seniorenraad heeft gezeten is echter van mening dat de gemeente niet veel aan het bevorderen van het sociale netwerk van ouderen doet. Zij had het idee om een sportfonds op te zetten, zodat ook ouderen met een lager inkomen zich kunnen aansluiten bij een sportclubje waardoor vanzelf het sociale netwerk en de sociale controle wordt gevormd (R2, oudere).

➤ *Eigen input aan/ inspraak bij gemeente*

OUDEREN

Als het gaat om het geven van input aan de gemeente of om inspraak in het gemeentelijk beleid, vertelt een van de dames dat ze zelf een keer input heeft gegeven omtrent de toegankelijkheid van stembureaus voor ouderen tijdens verkiezingen. Mevrouw heeft toen zelfstandig een onderzoek opgesteld en de uitkomsten van dit onderzoek heeft mevrouw, in de vorm van een notitie, via de toen nog bestaande Seniorenraad ingediend.

“En daar had ik vrij veel tijd in gestoken, ik heb die notitie via de Seniorenraad ingediend (...) en dat hebben ze zo van de tafel geveegd als niet ter zake doende. Dus ook daar denk je dan van zoek het lekker uit.” (R2, oudere).

“Dus de gemeente zit niet te wachten op onafhankelijk advies van individuen.” (R2, oudere).

Ook de andere mevrouw heeft reeds input aan de gemeente gegeven en heeft verscheidene pogingen ondernomen om als oudere meer inspraak te krijgen in het gemeentelijk beleid. Zij heeft de wethouder aangeschreven over de behoeften van ouderen. Daarnaast heeft zij ook de mogelijkheid tot het meedenken met het gemeentelijk beleid onder de aandacht gebracht. De mevrouw heeft daarop als

antwoord gekregen dat het onderwerp onder de aandacht van de wethouder is, maar wat er precies mee gebeurd is, weet zij niet (R1, oudere).

Als het gaat om de inspraak in het gemeentelijk beleid zijn beide respondenten niet tevreden. Een van de dames geeft aan dat er voor ouderen geen andere manier is om inspraak te hebben in het beleid. De mevrouw geeft aan reeds vaker input te hebben gegeven aan de gemeente om zo proberen inspraak te krijgen in het beleid (R1, oudere). Ook de andere dame is van mening dat het voor ouderen moeilijk is om inspraak te hebben in het gemeentelijk beleid. Zij benoemt bovendien dat het voor ouderen lastig is om op de verkiezingslijst te komen, volgens haar zitten dan ook te weinig ouderen in de gemeenteraad (R2, oudere).

GEMEENTE

De medewerker van de gemeente geeft aan dat als het gaat om input, vooral op het gebied van wonen, je toch goed de weg moet weten. Met de input op het gebied van welzijn bestaan meer mogelijkheden. De medewerker geeft aan dat ze omtrent wonen nog geen input van ouderen heeft gehad.

“Nou in ieder geval niet over het wonen nee, en bovendien moet je ook goed je best doen eerlijk gezegd om dan ergens binnen te komen, maar nee (...) nou wat er bijvoorbeeld wel gebeurt maar dat is weer meer in het welzijnsgebieden, (...) dan hebben mensen wel absoluut ideeën, maar dan gaat het, en dat wordt dan toch voornamelijk in die indebuurt setting (..) dus dat zal eerder bij een buurtnetwerker aankomen.” (R3, gemeente).

Wanneer het aankomt op de mogelijkheden tot inspraak in het gemeentelijk beleid, bestaan volgens de medewerker een aantal opties. Zo is er het principe van de buurtbesturen, waar naast professionals ook burgers in zitten. Deze buurtbesturen zijn wijkgericht en richten zich op alle burgers. De buurtbesturen hebben inspraak in de verstrekking van subsidies aan de buurtinitiatieven. Daarnaast zijn er mogelijkheden tot inspraak op het gebied van het sociaal domein, maar buiten het sociaal domein zijn deze mogelijkheden er niet. De gemeente Amersfoort wil dat nu op het gebied van wonen gaan aanpakken.

“(...) wij werken met panels in het sociaal domein, maar dat is bij wonen niet, (...) het is wel zo dat Amersfoort wel breed daar ook aandacht voor heeft. (...). Dus belangbehartigers, ouderenbonden ja, maar dat is dan echt het sociaal domein.” (R3, gemeente).

Kortom

Binnen het beleid van de gemeente Amersfoort bestaat een groot beroep op het eigen initiatief van de burger. Dit geldt ook voor het opbouwen van een sociaal netwerk. Ouderen dienen zelf initiatief te nemen om een sociaal netwerk op te bouwen en te behouden. Als het gaat om de inspraak in het beleid, geven de ouderen aan dat zij daartoe eigenlijk geen effectieve mogelijkheid hebben, terwijl de ouderen dit wel graag zouden willen. Wil men inspraak kunnen hebben dan gaat dat via panels binnen het sociaal domein, maar men moet goed de weg weten wil input de juiste bestemming vinden.

Informatievoorziening

OUDEREN

Ten aanzien van de informatievoorziening heeft de mevrouw die in de Seniorenraad gezeten geen specifieke voorkeur voor een middel van informatieverstrekking. Zij geeft echter aan dat ze zich graag welkom zou willen voelen op de gemeente en ze zou eens met iemand van de gemeente willen praten. Ook de andere mevrouw heeft niet zozeer een wens omtrent de ideale wijze van informeren.

“Nou dan zou het in ieder geval heel prettig zijn dat je zegt van nou ik ga daar eens praten, ik ga eens kijken wat zij voor mij kunnen betekenen, die openheid in plaats van mijn weerstand. (...). Ik zou me daar welkom moeten, willen voelen. Ik zou het gevoel willen hebben dat ik op een hele adequate manier geholpen wordt. (...). En dat heb ik niet. (...).” (R2, oudere).

Het zelf zoeken naar informatie doet een van de dames via internet, waar ze zoekt bij de gezondheidszorg. Zij zou pas bij de gemeente informatie opvragen op het moment dat ze zelf echt hulp nodig heeft en ze dus naar de gemeente toe moet, maar dat zou niet van harte zijn.

“En (...) als je het dan hebt waar zoek je informatie, dan zoek ik het in de gezondheidszorg bij wijze van spreken, daar heb ik meer steun aan dan van de gemeente, de gemeente heeft niks.” (R2, oudere).

“Ik zal wel moeten, maar wel met tegenzin, met heel veel tegenzin.” (R2, oudere).

Ook de andere mevrouw geeft aan haar informatie op internet te zoeken, zij geeft aan voldoende informatie te kunnen vinden. Als de mevrouw op zoek is naar een huis, kijkt ze op Funda (R1, oudere). Als men echter echt hulp nodig heeft en men kan de hulp niet vinden dan wordt men volgens een van de dames wel doorverwezen, door de huisarts bijvoorbeeld. Men komt dus uiteindelijk wel op de juiste plek terecht (R2, oudere).

GEMEENTE

De medewerker van de gemeente vertelt dat vanuit indebuurt033 informatie- en adviespunten bestaan. Deze zijn echter niet in elke wijk te vinden. Er wordt binnen deze adviespunten op onderdelen gecommuniceerd, maar informatie specifiek onder de noemer van zelfstandig thuis wordt niet verstrekt, ook niet op de gemeentelijke website.

Verder gaat de gemeente aan de slag met een bewustwordingscampagne voor ouderen omtrent het langer zelfstandig thuis wonen. Deze bewustwordingscampagne over wonen is ook bedoeld voor vitale 65-plussers vanwege de doorstroom binnen de woningmarkt. Een stagiaire binnen de gemeente heeft onderzoek gedaan naar de wijze waarop die campagne het best kan worden vormgegeven. Zij adviseert informatie digitaal te ontsluiten, ook via social media. Daarnaast zijn huis-aan-huis flyers ook een optie. De gemeente moet nu kijken welke middelen beschikbaar zijn en hoe daarmee op een effectieve manier informatie kan worden verstrekt.

Als het gaat om de vraag waar ouderen naartoe moeten als ze zelf informatie willen opvragen, dan weet ook de medewerker van de gemeente zelf niet waar men moet zijn.

“Ja voor de Wmo, weet je dat ik dat niet eens weet, ja de Wmo voeren wij natuurlijk uit, vind je het erg, ik ga even kijken, want weet je dat ik dat niet eens weet.”

“Ja moet je nagaan als ik het al niet kan vinden.”

“(...) we hebben natuurlijk wel een heel team wat de Wmo toestanden regelt, maar als je naar de website gaat, is het niet dat je bij ons dat makkelijk, dus kortom je moet aardig goed de weg weten, daar komt het eigenlijk wel op neer.” (R3, gemeente).

Kortom

Er bestaat binnen de gemeente Amersfoort geen aparte bundeling van informatie omtrent het langer zelfstandig thuis wonen. De bewustwordingscampagne dient ervoor deze informatie beter te bundelen. De vraag is alleen of een dergelijke campagne daarvoor geschikt is. Als men informatie zoekt omtrent het langer zelfstandig thuis wonen, dan is de gemeentelijke website dus niet de meest geschikte optie. De beide ouderen zoeken dan ook niet bij de gemeente hun informatie. Zij weten wel waar ze benodigde informatie kunnen vinden. Nu zijn beide ouderen wel nog heel actief en relatief jong dus dat zou kunnen verklaren waarom ze zelf goed aan informatie kunnen komen. Daarnaast heeft een van de twee dames sociale gerontologie gestudeerd en weet zij dus meer dan de "gemiddelde" oudere van het onderwerp af.

(Preventief) beleid

Het beleid ten aanzien van het langer zelfstandig wonen kent verschillende sporen. Ten aanzien van het wonen is de regiegemeente Amersfoort bezig met het ontwikkelen van een bewustwordingscampagne voor ouderen. Daarnaast kent de gemeente ook een werkgroep ouderen. Iemand van het sociaal domein is betrokken bij die werkgroep en daar wordt ook aandacht besteed aan het langer zelfstandig thuis wonen. Het sociaal domein besteed duidelijk aandacht aan de kwetsbare ouderen.

"(...) kijk voor wonen gaan we ons in ieder geval richten, en dan zeg ik ook gaan we ons richten op de vitale 65+'ers, omdat het dan dus als je het echt koppelt aan de huisvesting en we kijken naar wonen dan is het voor ons ook van belang om de doorstroom op gang te krijgen." (R3, gemeente).

Binnen de gemeente is het welzijnswerk uitbesteed aan welzijnsorganisatie indebuurt033. Deze organisatie houdt zich bezig met het algehele welzijn in de buurt, en focust dus niet specifiek op ouderen. Ouderen zijn in de gemeente Amersfoort niet een primaire doelgroep waar specifiek aandacht aan wordt besteed.

"(...) dat bij ons wordt niet heel erg gefocust op de doelgroepen, maar meer het algemeen, en dat daar natuurlijk, natuurlijk kijkt indebuurt, heeft wel aandacht voor ouderen, maar het is niet zo dat wij voortdurend focussen op al die aparte doelgroepen." (R3, gemeente).

De gemeente heeft samen met haar samenwerkingspartners, waaronder de corporaties besloten dat een heroriëntatie op het beleid dient plaats te vinden. Het wonen, welzijn en de zorg voor alle groepen in Amersfoort die behoefte hebben aan ondersteuning is een gezamenlijke verantwoordelijkheid. In het Statement Huisvesting & Zorg is men overeengekomen dat mensen moeten kunnen wonen in een omgeving die voor hen geschikt is. Daarnaast moeten zorgbehoevenden keuze kunnen hebben in welke zorg en begeleiding zij ontvangen. De gemeente en haar partners willen daarvoor aansluiten bij reeds bestaande initiatieven en wensen van burgers. Daarnaast willen de gemeente en haar partners het sociale netwerk bevorderen en willen ze zorgen voor een meer en divers aanbod. (Gemeente Amersfoort, maart 2018, p. 2-6). Deze heroriëntatie is echter een toekomstvisie en deze is nog niet gerealiseerd.

➤ Ervaringen met het beleid

De ervaringen van de ouderen komen overeen met het beleid dat de gemeente voert en de tekortkomingen die daarin door de gemeente worden (h)erkend. Wat betreft de ondersteuning door de gemeente ten aanzien van het langer zelfstandig thuis wonen geven beide respondenten aan dat deze er niet is.

Respondent zegt dat er voor echt oude mensen in de gemeente Amersfoort gewoon heel weinig is. (R1, oudere).

“Maar als je naar het beleid van de stad kijkt, dan zie je daar een behoorlijke discrepantie in wat ouderen willen en wat er in de stad is.” (R2, oudere).

Er zijn geen mogelijkheden dat haar moeder maaltijden kan krijgen bij bijvoorbeeld verzorgingstehuizen. Haar moeder zou graag kleiner wonen, naar een aanleunwoning gaan, maar mevrouw komt voor deze optie niet in aanmerking, omdat ze nog geen zorg nodig heeft. (R1, oudere).

“En bovendien (...) senioren heeft eigenlijk de laatste tien jaar gewoon niet goed op de agenda gestaan.” (R2, oudere).

Kortom

De gemeente Amersfoort heeft in haar beleid weinig aandacht gehad voor ouderen als afzonderlijke doelgroep en dat is ook terug te zien in de ervaringen van respondenten. Ook in de heroriëntatie op het gemeentelijk beleid is er niet specifiek aandacht aan ouderen als doelgroep besteed. De bewustwordingscampagne dient daar nu verandering in te brengen.

4.2.2 Resultaten gemeente Bunnik

Van de geïnterviewden is dus een van de mannen nog niet met pensioen (R4), de andere man is nu 70 jaar oud (R5). Binnen de gemeente is een gemeentelijk medewerker van het sociaal domein geïnterviewd (R6).

De woonwensen van ouderen

OUDEREN

Beide ouderen willen het liefst zo lang mogelijk thuis blijven wonen. Verhuizen doet men liever niet, maar als de nood aan de man is, zijn de ouderen toch bereid hun huis te verlaten.

“Mijn doel is met mijn vrouw wel zo lang mogelijk zelfstandig te kunnen blijven wonen.” (R4, oudere).

“Zolang mogelijk hier in mijn eigen huis blijven wonen, zolang de gezondheid dat toelaat. Van mij en mijn vrouw.” (R5, oudere).

Ouderen denken na over de manier waarop men langer zelfstandig thuis kan blijven wonen. Beide ouderen hebben nagedacht over bouwkundige aanpassingen aan het huis. Zo gaf een van de ouderen aan te hebben gekeken naar verhuismogelijkheden, maar hij heeft moeite met de hoge prijzen en de vrijheid die men kwijt raakt wanneer men naar een appartement verhuist (R5, oudere).

“ik denk dat met wat aanpassingen bouwkundig, op de begane grond van ons huis, kom je een heel end. Ik bedoel er is ruimte voor een slaapkamer op de begane grond en er is ruimte genoeg om daar ook een badvoorziening in te zetten.” (R4, oudere).

Beide ouderen kijken verschillend naar het belang van het blijven wonen in de eigen omgeving. De ene meneer geeft aan te overwegen Bunnik te verlaten (R5, oudere), terwijl de nog werkende oudere zich prima voelt in Bunnik en denkt daar te willen blijven wonen (R4, oudere).

GEMEENTE

Het grootste deel van de woningen in de gemeente Bunnik zijn gezinswoningen. Als alle ouderen in de gezinswoningen zouden blijven wonen, betekent dat dat al die woningen over dertig jaar een door de gemeente gefinancierde traplift hebben (R6, gemeente). Er zijn momenteel voor ouderen geen doorverhuismogelijkheden naar gelijkvloerse woningen. De gemeente heeft nu een woonvisie opgesteld waarin is opgenomen dat er woningen gebouwd moeten worden die geschikt zijn voor senioren of mensen met een lichamelijke beperking.

“Omdat alle woningen hier natuurlijk familiewoningen zijn met trappen, de traditionele bouw en er geen doorverhuismogelijkheden zijn voor ouderen met gelijkvloerse woonmogelijkheden. Ja zolang die er niet zijn, heb je dus als gemeente gewoon op dit moment de verplichting om ervoor te zorgen dat die woning geschikt is, dus.” (R6, gemeente).

Kortom

Beide ouderen geven aan zo lang mogelijk zelfstandig te willen blijven wonen. In welke omgeving dat is, verschilt voor beide ouderen. Voor de ene oudere is thuis blijven wonen een goede optie, de ander is aan het kijken naar appartementen, maar schrikt toch van de prijzen en de vrijheid die men afstaat bij een verhuizing naar een appartement. De gemeente erkent dat er momenteel geen doorverhuismogelijkheden zijn, maar geeft aan in de toekomst te willen zorgen dat voor senioren meer geschikte woningen komen.

Eigen initiatief

➤ *Burgerinitiatieven*

OUDEREN

De meneer die nog niet met pensioen is, is niet betrokken bij burgerinitiatieven. Zijn vrouw is wel betrokken bij de wijkvereniging. Hij geeft aan dat wanneer hij gepensioneerd is, hij zich moet gaan oriënteren op de mogelijkheden die er zijn. De andere meneer vertelt dat hij wel lid is van de buurtvereniging en geeft ook aan dat hij het belangrijk vindt dat men aangesloten is bij een dergelijke vereniging.

GEMEENTE

Wanneer wordt gekeken naar het gemeentelijk beleid, bestaat een duidelijk beroep op het eigen initiatief van de burger. Vooral als het gaat om de signalering van hulpbehoevenden is het beroep op het initiatief van de burger groot. In principe is het de burger die zich moet melden bij de gemeente. Via de huisarts, het Centrum voor elkaar (sociaal wijkteam van de gemeente), mantelzorgers, bureaus en inwoners kan de gemeente hulpbehoevenden signaleren, maar uiteindelijk komt het toch altijd neer op het eigen initiatief van de burger.

“Maar ja het is natuurlijk uiteindelijk toch altijd het piepsysteem. (...) De burger moet gewoon komen met een hulpvraag. (...) Ja mensen die geen zorg nodig hebben en geen hulpvraag hebben, die, die kennen natuurlijk ook de kanalen gewoon niet.” (R6, gemeente).

De gemeente is zich ervan bewust dat zij niet zonder burgerinitiatieven kan functioneren. Binnen dit beroep op de burgerinitiatieven is het wel van belang dat de gemeente kaders stelt om de initiatieven goed te kunnen laten werken. De burgerinitiatieven worden door de gemeente gestimuleerd door middel van het “Bunnik aan zet fonds”. Dit fonds bevat financiële middelen die kunnen worden aangevraagd door alle soorten burgerinitiatieven, dus niet alleen door burgerinitiatieven gericht op ouderen. Een onafhankelijke adviescommissie bestaande uit inwoners van de gemeente brengt een bindend advies uit over de verstrekking van deze middelen.

➤ *Bevorderen eigen situatie & sociaal netwerk*

OUDEREN

Om er zelf voor te zorgen dat men langer zelfstandig thuis kan blijven wonen, geven beide ouderen aan dat het belangrijk is dat men initiatief blijft nemen. Een van de heren vertelt verder dat mensen niet naar jou toekomen, maar dat je zelf actie moet ondernemen (R5, oudere).

“Zorg dat je actief blijft, zorg dat je betrokken bent bij je straat of je plein (...). Zorg dat je je vrienden onderhoudt en vooral actief blijft.” (R4, oudere).

Als het gaat om de ondersteuning van het sociale netwerk van ouderen, dan zijn de inwoners van Bunnik, volgens een van de twee ouderen, op dat gebied redelijk ontevreden over de gemeente. De gemeente doet te weinig ter ondersteuning en bevordering van het sociaal netwerk van ouderen. De meneer zegt dat de gemeente meer activiteiten voor ouderen zou kunnen organiseren. Er worden nu weinig leuke activiteiten specifiek voor ouderen georganiseerd.

“De gemeente ja daar gaat niet zo heel veel van uit hoor, men is hier toch niet zo tevreden over de gemeente op dat gebied. (...). Ik denk dat de gemeente te weinig op dat gebied doet.” (R5, oudere).

GEMEENTE

Vanuit een burgerwerkgroep in Bunnik is samen met de gemeente en haar partners een project genaamd “Gelukkig en Vitaal Werkhoven, Odijk en Bunnik” gestart als antwoord op het eenzaamheidsvraagstuk en ter versterking van het sociale netwerk van burgers. Daarnaast hebben alle Wmo consulten een sociale netwerktraining gehad van MEE en zijn zij gericht op het verstevigen van het sociale netwerk van mensen waarmee zij in aanraking komen. Verder stimuleert de gemeente burgerinitiatieven die zich inzetten voor het bevorderen van het sociale netwerk.

“(...) we hebben hier in Odijk de “Huiskamer van Odijk”. Dat is een coöperatie van inwoners met een welzijns karakter en daar, dat is een initiatief, een burgerinitiatief geweest, maar dat wordt wel door de gemeente gesteund en ja dat wordt goed door de gemeente gesteund. Ja, we hebben het heel hard nodig.” (R6, gemeente).

➤ *Eigen input aan/ inspraak bij gemeente*

OUDEREN

Als het gaat om het geven van input aan de gemeente omtrent het langer zelfstandig thuis wonen, blijkt dat de ouderen weinig verwachten van de gemeente. Een van de ouderen geeft aan niet zo een hoge pet op te hebben van de gemeente als het om input en inspraak gaat. Deze meneer geeft verder aan niet te weten bij welk loket hij zou moeten zijn, zelfs als de intentie tot het geven van input al bestaat. Daarnaast stelt meneer dat hij betwijfelt of de gemeente op input zit te wachten.

“(…) als er om input wordt gevraagd, dan zou ik het ook gewoon geven, maar ik zou op dit ogenblik niet het directe loket bij de gemeente zelfs weten, waar ik dat zou moeten doen en ik zou ook niet precies weten of de gemeente daarop zit te wachten.” (R4, oudere).

Ook de andere oudere zegt niet de intentie te hebben input te geven omtrent het langer zelfstandig thuis wonen. Meneer heeft eerder input gegeven omtrent kwesties binnen het fysieke domein, maar daarop heeft hij dermate weinig respons mogen ontvangen dat het vertrouwen in de gemeente, als het gaat om het verwerken van input weinig aanwezig is.

GEMEENTE

Als het gaat om het verkrijgen van input van ouderen omtrent het langer zelfstandig thuis wonen, vertelt de ambtenaar eerst dat de gemeente nog geen input van ouderen omtrent dit onderwerp heeft ontvangen. Later vertelt zij dat de gemeente veel input krijgt van ouderen, maar het altijd op de manier moet waarop ouderen het graag willen. Maar toch wordt input van burgers door de gemeente wel gewaardeerd.

“(…) de bottom line is dat elke klacht natuurlijk ook gewoon een gratis advies is en zo benaderen we het ook.” (R6, gemeente).

Kortom

Het beroep op het eigen initiatief is in het beleid van de gemeente Bunnik vooral groot als het gaat om de signalering van hulpbehoevenden. De gemeente ziet het belang van burgerinitiatieven en steunt deze dan ook door middel van subsidies. Ook de ouderen zijn zich bewust van het belang van hun eigen initiatief, zeker in relatie tot het behouden van hun sociaal netwerk. Ook de gemeente probeert het sociaal netwerk van ouderen te bevorderen. Tot slot, als het gaat om het geven van input, hebben beide ouderen richting de gemeente daar geen hoge verwachtingen van. Een oudere weet ook niet waar deze input gegeven zou moeten worden. Volgens de medewerker van de gemeente wordt input echter wel gewaardeerd.

Informatievoorziening

OUDEREN

De ideale wijze van informatievoorziening vanuit de gemeente zou voor beide ouderen e-mail zijn. De nog werkende oudere geeft internet ook als mogelijke optie en stelt dat ook een loket goed zou zijn om, na het opzoeken van informatie, resterende vragen te kunnen stellen. Beide ouderen geven aan nog geen informatie van de gemeente te hebben ontvangen omtrent de mogelijkheden van het langer zelfstandig thuis wonen.

Als het gaat om de wens om informatie van de gemeente te ontvangen, geven beiden aan daar nu geen behoefte aan te hebben. Dit heeft te maken met het feit dat de eigen situatie nog goed genoeg is om zelf actie te ondernemen. Een van de heren geeft wel aan dat het prettig zou zijn als de gemeente preventief informatie zou verstrekken (R5, oudere).

“Ja nou ja weet je het is op ogenblik nog een beetje de ver van mijn bed show. Ik denk dat ik daar meer aan ga denken als ik ja of er moet iets veranderen in onze gezondheidssituatie (...).” (R4, oudere).

De nog werkende meneer geeft aan dat het verstrekken van informatie omtrent het langer zelfstandig thuis wonen van ouderen misschien gekoppeld zou kunnen worden aan de pensioenleeftijd.

“ (...) misschien is het een idee om dat te koppelen aan met pensioen gegaan zijn, dat zou misschien een mooie, een mooi moment zijn om voor de gemeente om daar eens wat informatie over te verstrekken.”(R4, oudere).

De andere oudere vertelt dat informatie over het langer zelfstandig thuis wonen door de gemeente verstrekt wordt via de lokale krantjes, die een aparte gemeentepagina kennen. Een andere manier van informeren door de gemeente kent hij niet.

GEMEENTE

Tijdens het gesprek met de ambtenaar komt naar voren dat de gemeente Bunnik geen vrije inloop kent waar mensen aanwezig zijn die kunnen omgaan met de hulpvraag van mensen die inlopen. Wel heeft de gemeente een sociaal makelaar die op gezette tijden in de bibliotheek aanwezig is, maar die is niet gespecialiseerd in hulp- en zorgvragen. De sociaal makelaar kan ouderen wel doorverwijzen. De gemeente kent wel inloop verspreid over de gemeente, maar een centrale inloopplek is er niet. Daarnaast heeft de gemeente tot nog toe geen folders verstrekt over het langer zelfstandig thuis wonen, vanwege het feit dat de gemeente niet preventief ouderen kan dwingen na te denken over het langer zelfstandig thuis wonen. Het verspreiden van foldermateriaal en het uitvoeren van woningaanpassingen wordt door de gemeente dan ook gezien als een dubbele investering, die men niet bereid is te doen.

Er wordt door de gemeente echter wel preventieve informatie verstrekt aan iedereen die zich meldt bij het sociaal team. In een keukentafelgesprek met de persoon die zich meldt, wordt die informatie gegeven. Dit keukentafelgesprek vindt echter pas plaats indien sprake is van een specifieke hulpvraag.

Wanneer wordt gevraagd waar burgers informatie kunnen vinden, wordt aangegeven dat de gemeente daaromtrent nog heel veel moet doen.

“Nou leg je de vinger op de zere plek. Wij moeten heel veel nog doen aan de informatieverstrekking van het Centrum voor elkaar.” (R6, gemeente).

De gemeente is nog altijd bezig met het bekendmaken dat er een sociaal wijkteam (Centrum voor elkaar) is waar mensen met hun zorgvragen terecht kunnen. Dit sociaal wijkteam bestond al in 2015. Ook de website van de gemeente is niet geschikt voor het verstrekken van informatie. Alle informatie is er te vinden, maar dat is niet makkelijk. Er wordt volgens de medewerker nu wel bekeken hoe dit veranderd kan worden, maar de manier waarop is nog niet bekend.

Wel staat de gemeente elk jaar op de Bunnik fair en kunnen mensen daar voorlichting krijgen. Iedereen kan dan naar de gemeentestand toelopen en alle vragen stellen die men heeft. Daarnaast merkt de ambtenaar op dat het voor Nederlanders nog altijd vreemd is, dat het de gemeente is die zorg levert.

Kortom

Door een van de ouderen wordt internet als middel van geschikte informatieverstrekking aangewezen. Beide ouderen zouden het ook prettig vinden om via e-mail informatie te krijgen. De manier waarop de gemeente informatie verstrekt komt echter niet overeen met de voorkeur van de ouderen. De gemeente is daarnaast op de hoogte van het feit dat de website niet is goed is toegerust op het verstrekken van informatie. Preventieve informatieverstrekking in de vorm van folders heeft volgens de gemeente geen zin, omdat burgers niet gedwongen kunnen worden vooraf hun huis aan te passen en dus komt het uiteindelijk neer op de woningaanpassingen die de gemeente via de Wmo toch al uitvoert.

(Preventief) beleid

De gemeente heeft geen afzonderlijk beleidsdocument omtrent het thema langer zelfstandig thuis. Dit thema wordt in de reguliere documenten opgenomen. Het beleid van de gemeente wordt gekenmerkt door maatwerkvoorzieningen. Per geval wordt bekeken wat precies nodig is en wat ouderen nog zelf kunnen doen. Door de introductie van het abonnementstarief is echter de verwachting dat deze werkwijze niet vol te houden blijft.

De gemeente heeft geen preventief beleid ten aanzien van het langer zelfstandig thuis wonen, omdat er voor burgers weinig prikkels bestaan hun huis reeds aan te passen, wanneer men nog gezond is.

“Ik denk zolang er geen prikkel is vanuit de wet om je huis niet aan te passen, gebeurt het gewoon niet. (...) Dan kun je roeptoeteren als gemeente wat je wil, maar als het erop aan komt dan komt die traplift er uiteindelijk natuurlijk pas op het moment dat het echt nodig is en dan gaat het gewoon via de gemeente.” (R6, gemeente).

➤ *Ervaringen met het beleid*

Als het gaat om de ervaringen met het gemeentelijk beleid, dan hebben beide ouderen nog geen hulpvraag gehad en zijn ze in die zin dus nog niet direct met het gemeentelijk beleid rondom langer zelfstandig thuis wonen in aanraking gekomen. Beide heren geven aan nu nog geen behoefte te hebben gehad aan ondersteuning door de gemeente. Een van de ouderen geeft echter wel aan dat hij graag zou zien dat er iets met de input van de burger wordt gedaan.

“Nou dat je toch in ieder geval een antwoord krijgt op korte termijn.(...).En dat er iets mee gedaan wordt, met je vraag. Maar niet dat de vraag, dat je na een half jaar hoort de vraag is ontvangen en is in behandeling genomen en dan hoor je niets meer.” (R5, oudere).

Kortom

De gemeente heeft geen afzonderlijk beleid gericht op het langer zelfstandig thuis wonen. Mensen die hulp nodig hebben worden individueel behandeld. De ouderen die zijn geïnterviewd, zijn beiden nog niet met dit beleid in aanraking gekomen. Door een van de heren wordt echter wel aangedragen dat hij het fijn zou vinden als iets met de input van burgers wordt gedaan.

4.2.3 Resultaten gemeente Utrecht

Van de geïnterviewden woont de meneer (R7) dus in een koophuis en de mevrouw (R8) in een sociale huurwoning. Binnen de gemeente Utrecht heeft een kort interview plaatsgevonden met een beleidsadviseur (R9). Daarnaast is een observatie bij een bijeenkomst in Lunetten geanalyseerd (O1).

De woonwensen van ouderen

OUDEREN

De woonwensen van de ouderen in Utrecht verschillen nogal van elkaar. De meneer heeft een koopwoning en vertelt dat wanneer die woning verkocht zou worden er heel wat middelen vrij vallen waardoor zijn vrouw en hij een duurder woning zouden kunnen aanschaffen. Hij vindt verhuizen dan ook geen probleem, zoals hij zelf zegt kan hij zich redelijk goed aanpassen. Deze oudere heeft reeds uitgebreid nagedacht over hoe hij zo lang mogelijk in zijn huidige woning zou kunnen blijven wonen.

“Ja, nou ja goed het is eigenlijk een paar jaar geleden al begonnen, toen wij een verbouwing moesten doen van onze badkamer, dat wij ervoor gekozen hebben om die zo te maken dat we ja, in plaats van een ligbad, een soort inloofdouche hadden en dat was zeg maar een afweging, gaan we ons huis nou verkopen zodat een jong gezin erin zou kunnen, dan moet je een ligbad erin houden en daar hebben we dus niet voor gekozen vanuit de gedachte dat we hier oud zouden worden in dit huis.” (R7, oudere).

Daarnaast heeft het huis van meneer een benedenetage met aanbouw en dus zou in het geval zijn vrouw en hij de trap niet meer op kunnen, in de schuur een douche kunnen worden aangebracht, mocht een traplift niet tot de mogelijkheden behoren. Daarnaast merkt meneer op dat het maar de vraag is of men dergelijke aanpassingen aan huis wil gaan doen als het nodig is.

“En het tweede aspect zou kunnen zijn dat je zegt nou ja wil ik als ik zo oud ben en ik zou alleen zijn of mijn vrouw zou alleen zijn willen we dan in zo’n groot huis wonen en al dat soort aanpassingen gaan lopen doen. Nou daarvan hebben we onze twijfels (...).” (R7, Ouderen).

De mevrouw geeft aan dat ze wil blijven wonen waar ze nu woont of wil verhuizen naar een gelijkvloerse woning. Haar huidige woning is in principe geschikt om lang zelfstandig in te kunnen blijven wonen, zij het niet dat er geen lift is in het appartementencomplex en dat terwijl de woning van mevrouw zich op de tweede etage bevindt. Het ontbreken van deze lift is voor deze mevrouw een probleem. Zij geeft aan verhuizen niet leuk te vinden, maar ze zou daar uiteindelijk wel toe bereid zijn. De mevrouw wil wel het liefst in haar eigen buurt blijven wonen. Verder geeft zij aan niet te willen verhuizen naar een seniorencomplex (R8, oudere).

Beide ouderen zijn dus bereid te verhuizen, bij de een gaat het wat meer van harte dan bij de ander. Ook tijdens de observatie is de verhuiswens van ouderen aan bod gekomen. Op basis van de resultaten van de observatie komt daaromtrent een verschillend beeld naar voren. Dit zou kunnen komen door het leeftijdsverschil tussen de aanwezigen. Zo vertelt de verhuisadviseur op de bijeenkomst dat verhuizen zwaarder is naarmate de leeftijd toeneemt. Twee dames van 80 jaar of ouder beamen dit en geven aan liever niet te verhuizen. Een andere mevrouw zegt juist graag te verhuizen (O1, Lunetten, 16-04-2019).

GEMEENTE

De verhuisadviseur vertelt op de bijeenkomst dat 55+ woningen niet langer exclusief voor 55-plussers zijn. Mensen met de leeftijd van 55 of ouder hebben wel voorrang wanneer de inschrijftijd is voltooid. Deze inschrijftijd bedraagt 8 tot 10 jaar.

Als ouderen willen verhuizen bestaan er drie opties, waarbij senioren van 65 jaar of ouder voorrang hebben. Men kan kiezen voor sociale huur, vrije sector huur of voor een koopwoning. De laatste optie is enkel geschikt wanneer de oudere op dit moment over een koopwoning beschikt. Wat betreft de sociale huur hebben senioren die een grote sociale huurwoning achterlaten voorrang op senioren die een kleine sociale huurwoning achterlaten. De vrije sector huur tot slot kent vrij pittige ingangseisen en men voldoet daar niet gauw aan (O1, Lunetten, 16-04-2019).

Kortom

Ouderen denken verschillend over verhuizen. De meneer die is geïnterviewd heeft nagedacht over hoe hij in zijn huis kan blijven wonen, maar sluit verhuizen niet uit. Twee dames van 80 of ouder willen juist niet verhuizen. Als men dan uiteindelijk besluit te verhuizen zijn er 3 opties, maar om daarvoor in aanmerking te komen moet men wel aan de juiste voorwaarden voldoen.

Eigen initiatief

➤ *Burgerinitiatieven*

OUDEREN

Beide geïnterviewde ouderen zijn betrokken bij burgerinitiatieven. De meneer is heel actief op dit gebied. De vrouwelijke oudere zit elke vrijdag in het buurthuis om uitleg te geven en vragen te beantwoorden omtrent het gebruik van internet en smartphones. Deze bijeenkomsten voor ICT-ondersteuning worden echter heel weinig bezocht en dat terwijl volgens deze mevrouw wel behoefte bestaat aan uitleg over het internet. Daarnaast geeft zij aan dat ze deelname aan een ander buurtinitiatief wel overweegt, maar daar momenteel te weinig tijd voor heeft (R8, oudere).

GEMEENTE

Voor burgerinitiatieven kent de gemeente Utrecht een speciaal initiatievenfonds. Daar kunnen burgerinitiatieven een subsidie aanvragen. De gemeente maakt echter geen gebruik van burgerinitiatieven als het gaat om het verlenen van zorg, daar de gemeente aan wettelijke kwaliteitseisen moet voldoen die de kwaliteit van deze ondersteuning waarborgen (R9, gemeente). Tot slot heeft de gemeente Utrecht sociale makelaars die ondersteunen bij het opzetten van initiatieven.

➤ *Bevorderen eigen situatie & sociaal netwerk*

OUDEREN

Ten aanzien van hetgeen ouderen zelf kunnen doen om langer zelfstandig te kunnen blijven wonen, geeft de mevrouw aan dat ouderen niet moeten zeuren. Volgens haar moeten ouderen eens de wat positievere dingen opzoeken. Wanneer dingen niet vanzelf gebeuren moet men niet klagen, maar het eens proberen zelf uit te zoeken. Ouderen moeten ook eigen initiatief tonen. Mevrouw geeft wel aan dat het lastig is een sociaal netwerk op te bouwen (R8, oudere).

Ook de meneer gaat duidelijk uit van het eigen initiatief van de burger en vindt dat de gemeente dat moet ondersteunen waar dat nodig is.

“Dus laat het initiatief bij de bewoners waar je dat kan, stimuleer bewoners waar het niet spontaan komt (...). (...) Je zou het ook andersom kunnen doen waar liggen behoeften van bewoners en wat kunnen ze zelf regelen, en bevorder dat.” (R7, oudere).

Ook op de bijeenkomst komt de rol van het eigen initiatief naar voren. Een van de aanwezigen ziet door de bijeenkomst het belang van het eigen initiatief in.

“Ik wist niet dat als je zelf iets zou willen, je dit ook maar moet doen”. (O1, Lunetten, 16-04-2019).

Tot slot werd op de bijeenkomst opgemerkt *dat een sociaal netwerk heel belangrijk is voor ouderen, maar dat men dit zelf moet creëren* (O1, Lunetten, 16-04-2019).

GEMEENTE

Het sociaal makelaarschap binnen de gemeente wordt uitgevoerd door DOCK. Zij zorgen voor een goede sociale infrastructuur in de wijk en zij organiseren activiteiten voor alle wijkbewoners. Deze sociaal makelaar helpt ook bij het opstarten van initiatieven. De activiteiten georganiseerd door de sociaal makelaar kunnen specifiek voor ouderen zijn, maar er zijn ook activiteiten (specifiek) voor andere wijkbewoners. Deze activiteiten bieden de ruimte aan mensen om andere mensen te ontmoeten en vooral met elkaar te interacteren (R9, gemeente).

Kortom

De gemeente Utrecht ondersteunt burgerinitiatieven via subsidies, maar schakelt deze niet in als het gaat om zorgverlening. Het nemen van initiatief is belangrijk voor ouderen, als oudere zul je zelf voor je sociale netwerk moeten zorgen, het komt niet vanzelf. Het opbouwen van het sociaal netwerk wordt door de gemeente via sociaal makelaarschap bevorderd. Deze partij richt zich echter niet alleen op senioren.

Informatievoorziening

OUDEREN

Als het gaat om de wijze waarop men graag door de gemeente geïnformeerd wil worden, dan geeft de mevrouw aan graag geïnformeerd te worden via krantjes of folders. Ook een e-mailadres van de gemeente waar burgers vragen naar kunnen sturen, lijkt mevrouw een goed idee (R8, oudere).

Ten aanzien van de behoefte aan meer informatie en de behoefte aan ondersteuning werd op de bijeenkomst in Lunetten geopperd dat het goed zou zijn om een meldpunt te hebben in de wijk waar mensen vragen kunnen stellen over wonen in die wijk. Bij dit meldpunt dienen ook wooncorporaties aanwezig te zijn of is het van belang dat informatie omtrent deze corporaties verstrekt wordt (O1, Lunetten, 16-04-2019). De meneer geeft aan bezig te zijn, vanuit een van de initiatieven waar hij zelf bij zit, met het oprichten van een dergelijk buurtinformatiepunt dat zowel fysiek als digitaal zal bestaan (R7, oudere).

Als het gaat om het zelf kunnen vinden van informatie en waar deze informatie te vinden is, verschilt de uitkomst per leeftijd van de ouderen. Dit heeft waarschijnlijk te maken met het feit dat de jongere ouderen meer bekend zijn met het internet dan de oudere senioren.

“Ik vermoed, maar ik ben nog te jong en nog te veel opgevoed met internet, dat ik dat allemaal wel kan vinden (...).” (R7, oudere).

De mevrouw vermoedt de informatie gewoon op internet te kunnen vinden. Tot dusver heeft zij nog niet veel naar informatie gezocht, daar ze dit nog niet nodig heeft gehad. Daarnaast geeft de mevrouw aan dat ze ook informatie kan verkrijgen via buurthuizen. De buurthuizen sturen regelmatig e-mails omtrent geplande activiteiten en deze e-mails bevatten ook informatie (R8, oudere).

Op de bijeenkomst in Lunetten komt ook het zoeken naar informatie aan bod. Een groepje van de aanwezige ouderen waarvan twee dames een leeftijd hebben van boven de 80 jaar, kaart aan dat wanneer men zelf achter informatie aan moet, ouderen het gevoel hebben van was ik er maar niet aan begonnen, omdat ze er zo druk mee zijn. Zij benadrukten dat men daar samen aan moest werken (O1, Lunetten, 16-04-2019).

GEMEENTE

Als het gaat om het verspreiden van informatie heeft de gemeente Utrecht niet een vast informatiekanaal. Naast de gemeentelijke website wordt ook gebruik gemaakt van het zogenaamde plaatselijk ‘sufferdje’. In dit lokale krantje bevindt zich een gemeentepagina waar informatie wordt verstrekt. Daarnaast wordt voor sommige onderwerpen ook informatie verspreid via flyers. Deze flyers worden verspreid op plaatsen waar de doelgroep komt. Bovendien heeft de gemeente ook een Plusgids waarin informatie is te vinden omtrent voorzieningen op het gebied van wonen, zorg, welzijn en inkomen (COSBO, 25-02-2019). Tot slot heeft de gemeente, naast een gemeentelijke website, ook een webpagina speciaal voor professionals. Als het gaat om de informatievoorziening omtrent zorg, dan zijn het de professionals die deze informatie moeten (kunnen) verstrekken. Kwetsbare personen kunnen niet alles weten en tegelijkertijd hoeven ze dat ook niet. Kwetsbare personen moeten gewoon bij een professional langs kunnen gaan en deze moet ervoor zorgen dat het proces in gang gezet wordt (R9, gemeente).

Kortom

De wensen ten aanzien van het verkrijgen van informatie lopen enorm uiteen. De wat oudere senioren vinden zelf op zoek gaan naar informatie lastig, omdat het veel tijd kost. De gemeente verstrekt informatie via het lokale krantje, via de website, via flyers en via de Plusgids, maar uiteindelijk is het de professional (denk aan huisarts, wijkverpleegkundige) die de ouderen de weg moet kunnen wijzen en moet zorgen dat ze geholpen worden.

(Preventief) beleid

Als het gaat om het gemeentelijk beleid ten aanzien van het langer zelfstandig wonen, dan heeft de gemeente Utrecht geen beleid gericht op ouderen. Er is dus geen beleid om specifiek het langer zelfstandig thuis wonen van ouderen te bewerkstelligen. De gemeente Utrecht kent geen doelgroepenbeleid en dus wordt er niet specifiek een beleidslijn voor ouderen uitgezet. Ook het bevorderen van het langer zelfstandig thuis wonen is geen taak van de gemeente, maar moet gezien worden als een mantra van het Rijk dat uitgeoefend wordt.

Het beleid van de gemeente Utrecht is gericht op inclusie. Iedere inwoner moet een goede plek hebben binnen de gemeente, dat is de opdracht. De gemeente zorgt er dan ook voor dat de zorg integraal geboden wordt en er oog bestaat voor wat nog verantwoord is thuis en wanneer ingegrepen moet worden. De gemeente is erop gericht de kwetsbare inwoners handreikingen te bieden, zodat deze inwoners (waaronder ouderen) kunnen blijven participeren en zelfredzaam blijven.

Daarnaast biedt de gemeente Utrecht ook steun aan ouderen die thuis wonen middels dagbegeleiding. De dagondersteuning is voor ouderen zonder indicatie toegankelijk en is wijkgericht. Deze dagondersteuning bestaat uit activiteiten waar men elkaar kan ontmoeten. Het is er vooral op gericht dat mensen hun sociale netwerk behouden en ook verkrijgen. Deze activiteiten zijn gericht op alle inwoners in de stad. Wanneer mensen echter niet langer zelf thuis kunnen blijven wonen en ze elke dag zorg nodig hebben dan wordt er op basis van een keukentafelgesprek gekeken naar de mogelijkheden binnen de Wet langdurige zorg (R9, gemeente).

➤ [Ervaringen met het beleid](#)

Op de bijeenkomst in Lunetten komt naar voren dat er voor ouderen in Lunetten geen geschikt woningaanbod is. De verhuisadviseur draagt het punt van geen geschikt woningaanbod aan als reden om niet te verhuizen.

Geen geschikt woningaanbod: bij dit punt kwam herkenning uit de zaal, veel aanwezigen beaamden dat er te weinig woningaanbod is in Lunetten. (O1, Lunetten, 16-04-2019).

Echter, dit punt wordt later door een andere aanwezige anders uitgelegd.

Vervolgens wordt door een van de aanwezigen gezegd dat we de woningen die we nodig hebben wel hebben, alleen zijn deze woningen verkeerd onder de mensen verdeeld. (O1, Lunetten, 16-04-2019).

Dit laatste wordt ook door de medewerkers van Careyn bevestigd. Zij geven aan dat zij veel ouderen tegenkomen die wonen in grote eengezinswoningen (zowel koop- als huurwoningen) en dat terwijl gezinnen dan weer heel klein wonen (O1, Lunetten, 16-04-2019).

De mevrouw die in een sociale huurwoning woont, vertelt dat zij een iets grotere woning had gevonden, die haar slechts 60 euro per maand meer zou kosten. Ze heeft toen de verhuisadviseur opgebeld en deze vertelde haar dat zij niet in aanmerking kwam voor deze woning. De mevrouw zou namelijk een kleine sociale huurwoning achterlaten en deze optie was alleen voor ouderen die een grote sociale huurwoning achter zouden laten en dus kleiner zouden gaan wonen. De mevrouw kon niet geholpen worden (R8, oudere).

[Kortom](#)

De gemeente kent geen beleidslijn specifiek voor ouderen. De gemeente Utrecht kent een inclusiebeleid en zorgt ervoor dat zorg integraal geboden wordt. Voor ouderen die thuis wonen is er wel de mogelijkheid van dagbegeleiding. De ouderen op de bijeenkomst geven aan dat er een probleem is met het woningaanbod in de wijk Lunetten. De medewerkers van Careyn geven aan dat ze dit op meer plekken tegenkomen. De vraag is alleen of er te weinig woningen zijn of dat de woningen verkeerd over de mensen zijn verdeeld.

4.2.4 Resultaten gemeente Veenendaal

Van de geïnterviewden is de man dus 66 jaar oud (R10) en is de mevrouw bijna 70 jaar oud (R11). Binnen de gemeente is gesproken met een medewerker (R12) van de afdeling wonen, welzijn en zorg. Daarnaast is een observatie gedaan bij een lunch van het initiatief 55+ Verbindt (O2). Ook de resultaten van het rapport “Het woord is aan ouderen” zijn in dit onderdeel verwerkt. Tot slot is voor deze gemeente ook een beleidsdocument geanalyseerd waar in de resultaten naar verwezen zal worden.

De woonwensen van ouderen

OUDEREN

In de nota ouderenhuisvesting van de gemeente Veenendaal wordt geschreven over de resultaten van de leefbaarheidsmonitor uit 2015 van bureau RIGO, waaruit is gebleken dat vrijwel iedereen in de eigen buurt oud wil worden. Echter, slechts iets meer dan 50 procent van de respondenten wil dat ook in de eigen woning (Gemeente Veenendaal, januari 2017, p.7).

Wat betreft de ouderen met wie voor dit interview is gesproken, zijn de wensen verdeeld. Zo wil de meneer wel graag in de huidige woning blijven wonen, maar zou hij het prettig vinden als er mogelijkheden bestaan om te kunnen profiteren van de overwaarde van zijn woning. Zo zou hij graag zijn eigen woning verkopen aan een instantie om deze woning vervolgens terug te kunnen huren. Daarnaast heeft de meneer al over bouwkundige aanpassingen van de woning nagedacht, zodat hij daar kan blijven wonen.

De mevrouw geeft aan kleiner te moeten wonen, maar zij en haar man krijgen het niet voor elkaar om alleen te verhuizen. De mevrouw geeft aan dat ze hulp nodig heeft bij het verhuizen. Als zij zou verhuizen wil ze graag intrekken in een gelijkvloerse woning met minimaal drie slaapkamers in haar huidige omgeving.

“En eigenlijk moeten wij kleiner gaan wonen, maar wij zien er zo tegenop tegen alle spullen die je allemaal al verzameld hebt, hoe je dat weg moet doen en dat kan, dat lukt me gewoon niet.”
(R11, oudere).

Ook in het rapport Het woord is aan ouderen, komt naar voren dat verhuizen voor ouderen toch nog wel een opgave is. Een van de geïnterviewden voor het project geeft het volgende aan:

“Rationeel was het verstandig hun vrijstaande huis te verkopen. ‘Maar emotioneel waren we er niet aan toe’, vertelt Adri. ‘Je gaat toch weg uit je sociale omgeving.’” (GENERO, NUZO & ZIF, 2018, p.14).

Bovendien is op de lunch van het initiatief 55+ Verbindt een verscheidenheid aan woonwensen naar voren gekomen. Zo is er een mevrouw van 87 jaar oud die aangeeft zelf graag in een bejaardenhuis te wonen. Ook mensen in haar omgeving zouden daar graag naartoe verhuizen. Op de lunch was ook een mevrouw aanwezig die vertelde dat ze in haar huidige woning wil blijven wonen, omdat zij en haar man een verhuizing simpelweg niet aan kunnen.

Een andere mevrouw die reeds verhuisd was, is niet volledig tevreden met haar woning, maar weet niet of ze nog een keer wil verhuizen. Enerzijds beperkt haar huidige woning haar sociale contacten, heeft ze geen mooi uitzicht en kunnen bepaalde ramen niet open, anderzijds wil mevrouw ook gewoon niet meer verhuizen (O2, Veenendaal, 16-05-2019).

Ook een mevrouw van 63 jaar oud geeft aan te willen verhuizen. Zij heeft hulp nodig bij het onderhoud van de tuin, maar durft deze hulp niet te vragen, omdat ze zich eigenlijk nog te jong voelt. Deze mevrouw wil graag verhuizen wanneer ze met pensioen is, omdat zij nu geen tijd heeft om te verhuizen. Haar voorkeur gaat uit naar een flat zonder tuin (O2, Veenendaal, 16-05-2019).

GEMEENTE

Wat betreft de woningvoorraad voor ouderen, geeft de gemeentelijk medewerker aan dat er eigenlijk geen klachten zijn. Veenendaal is vooral bezig zich voor te bereiden op de woningvoorraad die in de toekomst vereist gaat zijn.

“(...) want tot nu toe gaat het relatief goed zeg maar met onze seniorenhuisvesting, (...) er zijn eigenlijk geen klachten en dus het is vooral voorbereiden op wat er op ons af gaat komen.”
(R12, gemeente).

Kortom

De woonwensen van ouderen zijn dus verdeeld. Sommige ouderen willen verhuizen, anderen zijn tevreden waar ze wonen of kunnen een verhuizing simpelweg niet aan. Volgens de gemeente zijn er geen klachten als het gaat om de beschikbare woningen en ook vanuit de ouderen wordt dit niet ontkracht. Het is vooral de verhuizing zelf die ouderen in dit geval tegenhoudt een andere woning uit te zoeken.

Eigen initiatief

➤ Burgerinitiatieven

OUDEREN

Een aantal van de aanwezigen met wie is gesproken tijdens de lunch van 55+ Verbindt zijn actief op het gebied van hun sociale netwerk. De mevrouw van 87 zit bij de Vereniging van Huisvrouwen en gaat zelf op bezoek bij mensen. Ook de mevrouw van 63 is betrokken bij burgerinitiatieven. Ook de ouderen die telefonisch zijn geïnterviewd, zijn beiden heel actief. De meneer zit in een klankbordgroep binnen de gemeente Veenendaal en is zelf betrokken bij het initiatief Wijs met je Wijk. De mevrouw is betrokken bij het initiatief 55+ Verbindt en doet veel vrijwilligerswerk, waaronder vrijwilligerswerk bij Buitenzorg. Beide ouderen geven echter aan dat het moeilijk is om andere ouderen te betrekken bij dergelijke initiatieven. Incidenteel zijn mensen bereid een steentje bij te dragen, mensen die zich duurzaam willen inzetten zijn echter schaars.

“Er zijn nog meerdere die het eigenlijk kunnen en het niet willen, maar die zijn gewoon te lui weet je. Dat frustriert mij van de mensen die dan toch gezelligheid willen hebben, maar er niets voor willen doen.” (R11, oudere).

Het is volgens meneer vooral ook lastig om ouderen met een migratieachtergrond te betrekken bij zulke initiatieven. Dit zou te maken kunnen hebben met een mogelijke taalbarrière en het verschil in cultuur tussen autochtone Nederlandse ouderen en ouderen met een migratieachtergrond.

“Ja, ze geven weinig sjoegje als ik dat zo zeggen mag.” (R10, oudere).

Dat het lastig is ouderen met een migratieachtergrond te betrekken, wordt ook bevestigd door twee van de betrokkenen van 55+ Verbindt die beiden bij de lunch aanwezig waren. De twee dames vertelden dat door het initiatief veel activiteiten worden georganiseerd, maar dat je de mensen weinig ziet. De locatie van het buurtcentrum zou hier een rol in kunnen spelen. Dit centrum staat namelijk in een wijk waar veel allochtone ouderen wonen en zij doen niet mee aan deze activiteiten (O2, Veenendaal, 16-05-2019).

GEMEENTE

In de beleidsnota ouderenhuisvesting wordt beschreven dat juist door de trend van het langer zelfstandig thuis wonen, het beroep op het eigen initiatief van de burger groter is geworden.

De trend dat mensen veel langer thuis blijven wonen heeft als concreet gevolg, dat ook de zorg en ondersteuning veel dichterbij huis komen te liggen. De invloed van de burger op zijn eigen leefomstandigheden wordt groter, maar er wordt ook meer van hem verwacht. (Gemeente Veenendaal, januari 2017, p.10).

Ook de medewerker van de gemeente geeft aan dat een groot beroep bestaat op de zelfredzaamheid en het initiatief van bewoners. De initiatieven functioneren volgens de respondent grotendeels vanzelf.

“je ziet dat soort initiatieven en dat heeft er ook mee te maken, Veenendaal ligt in de Biblebelt, dus de kerken en ook de maatschappelijke betrokkenheid is daardoor vrij groot dat je eigenlijk zonder dat je het hoeft te vragen zijn er al heel veel vrijwilligersinitiatieven.” (R12, gemeente).

Als het gaat om de ondersteuning die de gemeente aan deze burgerinitiatieven geeft en om de vraag wat de initiatieven aan ondersteuning nodig hebben, dan blijkt dat geld geen belangrijke stimulans is. Tot slot vertelt de medewerker van de gemeente, in lijn met wat de ouderen zelf aangeven, dat de duurzame inzet van vrijwilligers lastig is.

“(…) maar je merkt zeg maar dat dan niet zozeer geld het incentive is wat mensen nodig hebben, maar vooral het vinden van mensen die,(…) ja die duurzaam zich willen inzetten als vrijwilliger. Want voor een incidentele klus (…) daar is hier in Veenendaal altijd wel iemand voor te vinden, maar je echt duurzaam inzetten (…) dat is heel lastig.” (R12, oudere).

➤ Bevorderen eigen situatie & sociaal netwerk

OUDEREN

Als het gaat om het bevorderen van de eigen situatie dan hebben ouderen daar wel overeenkomende visies over. Zowel de ouderen die telefonisch geïnterviewd zijn als de ouderen die aanwezig waren op de lunch beamen dat men als oudere zelf initiatief moet nemen. Ouderen zullen zelf hun contacten moeten onderhouden en achter hun contacten aan moeten gaan, want mensen komen niet langer vanzelf naar je toe.

“(…) maar ik merk gewoon als je zelf niet achterheen zit om met elkaar te bellen dat er eigenlijk niemand belt.” (R11, oudere).

Uit het rapport Het woord is aan ouderen blijkt dat ouderen alleen sociaal betrokken blijven als de gemeente de vrijwilligersorganisaties en de initiatieven steunt.

“De Veenendaalse ouderen zijn het erover eens dat ze alleen sociaal actief blijven als gemeenten vrijwilligerswerk en zelforganisaties steunen. Dat gebeurt nu te weinig (...).” (GENERO, NUZO & ZIF, 2018, p.14).

Op de bijeenkomst vertellen de mevrouw van 87 en de mevrouw van 63 dat ze met hun omgeving hebben afgesproken wanneer deze alarm moet slaan. Zo heeft de mevrouw van 87 met andere dames afgesproken dat in het geval de gordijntjes dicht blijven, de dames alarm slaan (O2, Veenendaal, 16-05-2019).

Wat betreft het sociaal netwerk zijn de geïnterviewde ouderen het erover eens dat een sociaal netwerk belangrijk is voor het ouder worden. Dit sociaal netwerk verkrijgen en onderhouden, blijkt echter volgens de mevrouw moeilijker dan gedacht.

“En ik ben overal aangesloten, we hebben, ik geef workshops met anderen erbij, maar als het workshops afgelopen is, hoor je er niks meer van. (...). Dus dat vind ik wel jammer dat dat zo gebeurt, want dan denk je van nou je doet een sociaal netwerk opbouwen, daar krijg je vrienden van, maar dat is niet zo.” (R11, oudere).

Dit wordt ook beaamd door de mevrouw van 63 die deelnam aan de lunch van 55+ Verbindt. Zij zit ook bij een aantal initiatieven, maar houdt daar geen sociaal netwerk aan over. De mevrouw vertelt dat de contacten die ze op de initiatieven opdoet allemaal tijdelijk zijn, ondanks het sociale aspect van deze initiatieven. Blijvende contacten houdt mevrouw niet aan deze activiteiten over (O2, Veenendaal, 16-05-2019). Dit zou kunnen komen door het feit dat de mensen die naar de initiatieven komen juist al vrij actief zijn en al genoeg blijvende sociale contacten hebben. Daarnaast zou ook de individualisering van de samenleving hier een rol in kunnen spelen.

GEMEENTE

Vanuit de gemeente wordt er niet zozeer actie ondernomen om het sociaal netwerk van ouderen te bevorderen. Die taak is toebedacht aan de gemeentelijke welzijnspartner. Deze welzijnspartner loopt echter aan tegen de beperkingen omtrent mankracht en beschikbare middelen.

“(...) het is heel moeilijk om de waarde van welzijn in geld uit te drukken en wij zijn best een blauwe organisatie, dus eigenlijk zouden we, onze organisatie het liefst zien, elke euro die je in welzijn stopt dat levert je acht euro op, dan gaan we investeren, ja zo hard is dat niet te maken. Dus welzijn doet echt wat ze kunnen, maar die zijn echt beperkt qua mensen en middelen.” (R12, gemeente).

➤ *Eigen input aan/inspraak bij gemeente*

OUDEREN

De vrouwelijke oudere geeft aan nog geen input te hebben gegeven aan de gemeente, omdat ze te druk bezig is met andere dingen. De meneer is, zoals reeds eerder beschreven, betrokken bij een klankbordgroep binnen de gemeente Veenendaal, te weten Vitaal en Zelfstandig Ouder Worden in Veenendaal. Via deze klankbordgroep hebben ouderen inspraak in het beleid. Met deze groep wordt gesproken over thema's als wonen, welzijn en zorg. De aangedragen punten binnen die klankbordgroep worden meegenomen in de vorming van het gemeentelijk beleid.

Uit het rapport Het woord is aan ouderen bleek dat ouderen zich ten tijde van het opstellen van het rapport niet gehoord voelden door de gemeente.

“Maar ze hebben het gevoel dat ze niet gehoord worden, terwijl ze dolgraag hun kennis en kunde willen delen met beleidsmakers, zorginstellingen en de gemeente.” (GENERO, NUZO & ZIF, 2018, p.13).

De volgende kanttekening dient daar echter bij te worden geplaatst. De klankbordgroep heeft in februari van dit jaar (2019) de eerste bijeenkomst gehad, dus de gemeente is wel bezig ouderen een stem in het beleid te geven.

GEMEENTE

De input die de gemeente Veenendaal van ouderen ontvangt, blijkt voornamelijk afkomstig te zijn van de blanke, hoog opgeleide vitale ouderen die weten hoe het systeem werkt, maar bijvoorbeeld interesse hebben in een beweegtuin of een zwembad. Door de gemeente wordt vervolgens gekeken of deze ideeën in de omgevingsvisie kunnen worden verwerkt .

“Ja soms wel, maar ook daar weer merk ik dat het meestal toch inderdaad de witte hoog opgeleide vitale oudere is die het echt wel snapt en die hebben meestal ideeën van ik zou graag een beweegtuin willen (...) maar niet echt ideeën die specifiek gericht zijn op langer zelfstandig thuis.” (R12, gemeente).

Inspraak van ouderen in het beleid van de gemeente vindt in bepaalde mate plaats via de Ouderenbonden, maar doordat zij ook hun eigen agenda hebben, zijn zij niet betrokken bij alle voor ouderen relevante thema's. De belangrijkste wijze waarop ouderen inspraak hebben in het beleid in Veenendaal is via de klankbordgroep en via het maandelijkse “Broodje Wethouder”. Bij dit maandelijkse evenement kunnen ouderen met de wethouder delen waar ze tegenaanlopen en volgens de gemeente komen daar relatief veel ouderen op af. Die inspraak wordt volgens de medewerker ook wel echt verder gebracht.

“Dus daarom ben ik ook die klankbordgroep gestart, omdat ik inderdaad gewoon met ouderen zelf in gesprek wilde over nou ja wat zijn jullie ideeën daarbij en dan ik denk dat dat wel een van de belangrijkste groepen is zeg maar waarmee ze ook echt hun verhaal de gemeente in kunnen trekken.” (R12, gemeente).

Kortom

Er bestaat een groot beroep op het eigen initiatief van de burger. Sommige inwoners zijn bereid zich duurzaam in te zetten voor dergelijke initiatieven, maar het blijft moeilijk vrijwilligers te vinden die daartoe bereid zijn. Dit probleem is ook bij de gemeente bekend. Ook ouderen met een migratieachtergrond zijn niet veel bij dergelijke initiatieven betrokken. De ouderen erkennen het belang van het eigen initiatief, maar er zijn ook ouderen die meer ondersteuning van de gemeente verlangen. Wat betreft de ouderen die deelnemen aan initiatieven, merken zij dat het opdoen van blijvende sociale contacten lastig is. Tot slot, wat betreft inspraak in het beleid kent de gemeente Veenendaal een klankbordgroep waar ouderen hun ideeën kunnen inbrengen en hun visie kunnen geven. Daarnaast kan men maandelijks bij de wethouder zijn of haar verhaal vertellen.

Informatievoorziening

OUDEREN

Als het gaat om de wijze waarop ouderen graag geïnformeerd zouden willen worden, vertelt de meneer dat een column in de lokale krant misschien een idee is. In deze column kan de gemeente dan beschrijven welke wegen ouderen moeten bewandelen en wat de gemeente doet voor ouderen. Ook een e-mailadres speciaal voor vragen van ouderen zou meneer er goed bij vinden passen.

“Ja het zou mooi zijn als ze daar (...) wekelijks een soort column hebben (...) hoe ga je om met ouderen, wat doen we voor ouderen, dan kun je ook aangeven van ben je er daadwerkelijk mee bezig, en kun je als gemeente ook aangeven van welke weg moet je behandelen als je iets nodig hebt he, als ergens behoefte aan is, en dat mis je hier nu.” (R10, oudere).

De vrouwelijke oudere zou graag zien dat een voorlichtingsavond vanuit de gemeente komt en dat de gemeente in gesprek gaat met ouderen van boven een bepaalde leeftijd. Zij geeft aan niet te weten welke weg ze bij de gemeente zou moeten bewandelen, maar gelukkig heeft ze daar Veens (de welzijnsorganisatie gefinancierd door de gemeente) voor.

“Ja zo’n voorlichtingsavond zou wel ideaal zijn van hee hoe, wat kunnen jullie eigenlijk krijgen of inkopen of wat dan ook, (...) ik weet dat helemaal niet (...).” (R11, oudere).

Ten aanzien van de informatievoorziening vertelt de meneer dat hij informatie krijgt via de initiatieven waar hij bij betrokken is. Hij vertelt dat ouderen die niet in een dergelijk initiatief zitten de informatie ook niet krijgen. Hij vertelt ook dat men meerdere loketten af moet om te weten waar men moet zijn. Ook de mevrouw van 87, aanwezig bij de lunch, geeft aan geen idee te hebben waar ze bij de gemeente moet zijn als ze informatie nodig heeft.

De geïnterviewde mevrouw geeft aan haar informatie te vinden bij de welzijnspartner van de gemeente; Veens. Over de informatieverstrekking via deze instantie is mevrouw tevreden. De mevrouw geeft echter aan niet eerder van de voorzieningen van Veens gebruik te hebben gemaakt, omdat zij en haar man daar nog niet aan gedacht hebben.

“En die gaat dus kijken van wat heb je nodig en wat kunnen we eraan doen, dus dat is er ook nog, maar dat hebben we tot nu toe nog geen gebruik van gemaakt, omdat wij eigenlijk daar nog niet mee, mee, eigenlijk niet aan gedacht hebben denk ik.” (R11, oudere).

GEMEENTE

De gemeente heeft inmiddels via de klankbordgroep vernomen dat informatieverstrekking via de gemeenteberichten weinig effectief is. De gemeentelijk medewerker heeft dan ook besloten om informatie anders te gaan verstrekken en heeft daarbij geluisterd naar het advies van de klankbordgroep, waarin onder andere informatieverstrekking via de wethouder of de lokale krant werd voorgesteld. De gemeenteberichten worden volgens de klankbordgroep namelijk nauwelijks gelezen. Informatieverstrekking vindt deels plaats via de Seniorenvoorlichting en voor een deel via de sociale kaart die nu ontwikkeld wordt. Deze sociale kaart zal ook door ouderen getest worden. De medewerker van de gemeente geeft echter aan dat door deze wijze van informatieverstrekking de kwetsbare oudere, die de gemeente niet in beeld heeft, niet wordt bereikt. Voor deze groep mensen heeft de gemeente bedacht om informatiepakketjes te verstrekken. In samenwerking met ouderen wordt bekeken welke vorm van een dergelijk informatiepakketje het meest geschikt is.

“(...) maar voor de kwetsbare ouderen die hebben daar natuurlijk geen bal aan, dus hebben afgesproken met die groep om inderdaad een soort van informatiepakketje te gaan ontwikkelen, dat we inderdaad kunnen verstrekken aan ook ouderen, maar ook elke professional in het sociale domein (...).” (R12, gemeente).

Kortom

Ouderen zoeken hun informatie niet bij de gemeente en dat terwijl men wel graag zou zien dat de gemeente informatie verstrekt in de vorm van een column, een apart e-mailadres of een voorlichtingsavond. De gemeente is zich bewust van het feit dat gemeenteberichten niet goed worden gelezen. Daarnaast wordt informatie verstrekt via de Seniorenvoorlichting en de sociale kaart die nog in ontwikkeling is. Voor de kwetsbare ouderen wil de gemeente informatiepakketjes gaan verspreiden.

(Preventief) beleid

Vanuit de gemeente is een beleidsnota ouderenhuisvesting opgesteld in 2017. Uit deze nota blijkt dat de gemeente Veenendaal 600 voor senioren geschikte woning moet bouwen voor 2030. De gemeentelijk medewerker heeft deze nota in 2018 opgepakt om deze vervolgens te vertalen in wijkvisies. Deze wijkvisies zullen opgenomen worden in de omgevingsvisie, die momenteel door de gemeente wordt opgesteld. De ouderenhuisvesting zal worden opgenomen binnen het thema gezondheid in de omgevingsvisie. Wat betreft de omgevingsvisie is het voorstel dat Veenendaal voorzieningenclusters krijgt waarbinnen alle nieuw te bouwen woningen zorggeschikt moeten zijn. De seniorenhuisvesting heeft prioriteit binnen dat thema. Wat betreft de onderwerpen zorg en welzijn binnen het thema gezondheid, zullen deze worden opgenomen in een integraal beleidskader dat wordt ontwikkeld binnen de afdeling maatschappelijke ondersteuning. De gemeente heeft tot slot een welzijnspartner (Veens) die volledig door de gemeente wordt gefinancierd, maar zich vrij onafhankelijk opstelt.

“Nee maar eigenlijk voor de omgevingsvisie hebben we gezegd eigenlijk moet elke nieuwe woning in heel Veenendaal die moet levensloopbestendig zijn en rondom voorzieningenclusters specifiek zorggeschikt want daar, nou ja als je iets meer zorg en hulp nodig hebt, dan moet je gewoon dichtbij een huisarts, bij een supermarkt zitten en niet gewoon aan de rand van de stad, maar we willen eigenlijk dat elke woning inderdaad levensloopbestendig wordt.” (R12, gemeente).

Daarnaast geeft de gemeentelijk medewerker aan dat het toegenomen beroep op het eigen initiatief van burgers in het beleid van de gemeente om een cultuuromslag vraagt. Burgers verwachten dat de gemeente bepaalde zaken regelt, die de gemeente niet langer regelt.

“(...) hoe wij daar als organisatie, maar onze welzijnsorganisatie, zorgaanbieders daarnaar handelen, dat vraagt echt een andere manier van denken en je merkt ook wel onze inwoners die zijn toch ook nog wel heel erg geneigd om inderdaad naar de gemeente te kijken, joh gemeente regel het maar (...).” (R12, gemeente).

➤ Ervaringen met het beleid

De dame geeft aan dat ondanks dat ze haar informatie niet via de gemeente ontvangt, het eigenlijk allemaal wel goed geregeld is in Veenendaal. Veens ondersteunt namelijk bij de weg die mensen moeten behandelen, organiseert onder andere activiteiten voor ouderen en biedt maaltijden voor ouderen aan. De mevrouw heeft alleen behoefte aan hulp in de tuin en in het huis, maar omdat ze dit nog nooit heeft gehad, is ze een beetje huiverig dit allemaal te organiseren. Mevrouw geeft echter wel aan dat ze toch wat meer ondersteuning van de gemeente zou willen zien.

De meneer geeft aan dat er geen ondersteuning van de gemeente is op het moment dat men geen Wmo-indicatie heeft. Meneer zou zelf graag inzicht hebben in het verkrijgen van de voorzieningen of de financiële ondersteuning, alvorens de daadwerkelijke behoefte er is.

“Dus je weet dat het gaat komen, alleen je wil kijken of het wat eenvoudiger wordt voor ons om die voorzieningen te verkrijgen of financiële ondersteuning daarvan ja.” (R10, oudere).

Tot slot vertelt een medewerker van Careyn op de bijeenkomst in Lunetten van 16 april 2019 (O1, Lunetten, 16-04-2019) dat zij in Veenendaal tegenkomt dat mensen moeite hebben met het verkrijgen van een lift.

Kortom

De gemeente is zich aan het voorbereiden op de toekomstige woningvoorraad. Daarnaast heeft de gemeente een welzijnspartner die ouderen de weg kan wijzen, activiteiten voor ouderen organiseert en het sociaal netwerk van ouderen ondersteunt binnen de grenzen van de beschikbare middelen en mankracht. Beide ouderen zouden op bepaalde vlakken ondersteuning van de gemeente willen zien, maar tegelijkertijd is er ook sprake van een culturomslag die nog altijd bezig is. De gemeente regelt niet meer alles voor de burger.

5. Conclusie & Discussie

5.1 Conclusie

In dit onderdeel zal allereerst een antwoord worden geformuleerd op de afzonderlijke deelvragen. Op basis van het antwoord op de deelvragen zal vervolgens een antwoord worden gegeven op de hoofdvraag: *“Hoe sluit het gemeentelijk beleid aan op de wensen van ouderen omtrent het langer zelfstandig thuis wonen?”*.

Welke wensen hebben ouderen omtrent het langer zelfstandig wonen?

De meeste zelfstandig thuis wonende ouderen willen gewoon thuis blijven wonen. Dit wordt niet alleen bevestigd in de algemene woonwensen van ouderen, maar dit geldt ook voor de ouderen in de regio Utrecht die betrokken zijn bij dit onderzoek. Als wordt gekeken naar de verhuiscens, dan blijkt dat niet alleen landelijk, maar ook in de regio Utrecht ouderen niet de voorkeur geven aan verhuizen. Drie van de acht geïnterviewde ouderen geven aan bereid te zijn te verhuizen, maar daar komt wel bij dat zij daartoe genoodzaakt zijn, aangezien de huidige woning niet geschikt is om oud in te worden. Slechts één oudere geeft aan bereid te zijn te verhuizen zonder dat daar noodzaak toe is. Men verhuist in principe liever niet, maar als de nood aan de man is, wordt een verhuizing toch geaccepteerd. Wat betreft de observaties blijken er grote verschillen te bestaan in de bereidheid tot verhuizen bij senioren. Sommige ouderen willen verhuizen, anderen zijn net verhuist en weer andere ouderen kunnen een verhuizing simpelweg niet (meer) aan. De geschiktheid van de woning speelt een grote rol in de wens om te verhuizen. Is de woning niet geschikt om oud in te worden dan is men bereid en in sommige gevallen zelfs genoodzaakt te verhuizen. Is de woning wel geschikt, dan is de wens om te verhuizen nauwelijks aanwezig.

Uit de algemene woonwensen blijkt verder dat als ouderen dan willen of besluiten te verhuizen, zij het liefst in de eigen omgeving blijven wonen. Ook voor de regio Utrecht is dat het geval. Van de ouderen die bereid zijn te verhuizen, geeft slechts één oudere aan dat hij niet per se in de eigen omgeving zou willen blijven wonen. De overige ouderen willen allemaal verhuizen naar een woning in de huidige omgeving.

Tot slot blijkt, ten aanzien van de wensen van ouderen omtrent het ontvangen van informatie, een verscheidenheid aan voorkeuren te bestaan. Sommige ouderen geven de voorkeur aan het ontvangen van informatie via e-mail. Weer andere ouderen zouden graag een informatiepunt in de wijk zien of worden graag via het lokale krantje geïnformeerd.

Hoe ziet het gemeentelijk beleid gericht op het langer zelfstandig wonen eruit?

In het gemeentelijk beleid bestaat geen aandacht specifiek voor ouderen. Ook ten aanzien van de inspraak in het gemeentelijk beleid, blijken de mogelijkheden voor ouderen beperkt. Alleen de gemeente Veenendaal heeft een duidelijke mogelijkheid voor ouderen om inspraak te hebben in het beleid. Binnen het beleid van de gemeenten bestaat een groot beroep op het eigen initiatief van ouderen, ook als het gaat om het opbouwen en onderhouden van een sociaal netwerk. In de gemeente Utrecht zijn er sociaal makelaars die het sociaal netwerk ondersteunen, maar deze zijn op alle burgers georiënteerd en uiteindelijk zullen de ouderen dit netwerk vooral zelf moeten opbouwen en behouden. Ook de welzijnsorganisatie in de gemeente Amersfoort is gericht op alle burgers. De gemeente Veenendaal heeft een welzijnspartner die het sociaal netwerk van ouderen ondersteunt, maar deze is beperkt door de beschikbare mankracht en middelen. De Wmo consulents in de gemeente Bunnik ondersteunen het sociaal netwerk van ouderen, maar deze ondersteuning kan pas gegeven worden wanneer ouderen zichzelf bij de gemeente melden.

Als het gaat om de informatievoorziening omtrent het langer zelfstandig thuis wonen als onderdeel van het beleid, blijkt dit voor drie van de vier gemeenten een uitdaging. Waar bij de gemeente Amersfoort de gemeentelijk ambtenaar zelf niet weet waar de informatie te zoeken, is bij de gemeente Bunnik het sociaal wijkteam nog altijd niet overal bekend en heeft ook de gemeente Veenendaal ontdekt dat hun wijze van informatievoorziening niet geschikt is voor senioren. Alleen de gemeente Utrecht maakt duidelijk gebruik van een meerkanaalsaanpak. Informatie wordt verspreid via meerdere wegen om zo de ouderen te kunnen bereiken. De drie gemeente die moeite hebben met de juiste wijze van informatievoorziening geven aan bezig te zijn met het ontwikkelen van een nieuwe wijze van informatievoorziening, echter dit is voor nu nog toekomstmuziek.

Tot slot blijken ten aanzien van de woningvoorraad van de gemeenten vooral de gemeente Amersfoort en de gemeente Bunnik problemen te hebben. De gemeente Utrecht lijkt voldoende woningen te hebben, echter deze woningen lijken verkeerd over de inwoners te zijn verdeeld. De gemeente Veenendaal daarentegen heeft de woningvoorraad voor nu op orde.

Hoe sluit het gemeentelijk beleid aan op de wensen van ouderen omtrent het langer zelfstandig thuis wonen?

Nu de empirische deelvragen zijn beantwoord, kan een antwoord op de hoofdvraag worden geformuleerd. Het gemeentelijk beleid in de regio Utrecht sluit slechts gedeeltelijk en in sommige gevallen zelfs niet aan op de wensen van ouderen omtrent het langer zelfstandig thuis wonen. Als het gaat om de woonwensen van ouderen, dan blijkt alleen het beleid van de gemeente Veenendaal als biblebelt gemeente, goed aan te sluiten op het langer zelfstandig thuis wonen. In de overige gemeenten hebben senioren behoefte aan geschikte woningen binnen hun eigen buurt, maar deze woningen zijn er niet, de woningen zijn niet beschikbaar in de gewenste omgeving of de woningen worden bezet door bewoners die beter ergens anders zouden kunnen wonen. Daarnaast voldoen ouderen in sommige gevallen ook niet aan de ingangseisen voor de gewenste woning.

Binnen het gemeentelijk beleid bestaat geen aandacht specifiek voor senioren. De mogelijkheden voor inspraak zijn dan ook beperkt. Dit heeft geresulteerd in ouderen die zich niet gehoord voelen in het gemeentelijk beleid. Daarnaast is, ook als het gaat om het geven van input, het vertrouwen in de gemeente laag. Ouderen geven aan dat er niets of weinig met de input wordt gedaan. Ten aanzien van de inspraakmogelijkheden vormt de gemeente Veenendaal hierop echter een uitzondering. Ouderen hebben daar een mogelijkheid tot inspraak via een klankbordgroep en dan blijkt dat wanneer ouderen een heldere mogelijkheid hebben tot inspraak in het beleid, zij ook tevredener zijn met het beleid. Daarnaast heeft deze gemeente het welzijnswerk uitbesteed aan haar welzijnspartner en deze heeft wel specifiek aandacht voor ouderen. Ouderen lijken tevreden met de wijze waarop deze partner zijn rol vervult.

Ten aanzien van het beroep op het eigen initiatief van ouderen blijken de ouderen wel op de hoogte te zijn van het belang hiervan. Ouderen dienen zelf hun sociaal netwerk op te bouwen en te onderhouden. De vraag voor ouderen is alleen hoe men dit precies moet doen, zeker gezien het feit dat het opdoen van blijvende contacten een hele uitdaging blijkt. De vraag is dan ook meteen hoe ver het beroep op het eigen initiatief mag gaan. Het beroep op het eigen initiatief is duidelijk aanwezig en ook ouderen, vooral de jonge ouderen, zijn zich van het belang van het eigen initiatief bewust, alleen een beroep op het eigen initiatief heeft weinig zin wanneer dit eigen initiatief onvoldoende blijkt. Ondersteuning vanuit de gemeente ten aanzien van het sociaal netwerk voor ouderen is of niet

specifiek gericht op ouderen, komt pas wanneer ouderen zelf met een hulpvraag komen of wordt beperkt door de aanwezigheid van middelen en mankracht. Ouderen hebben ondersteuning nodig ten aanzien van het opbouwen en behouden van een sociaal netwerk, maar deze ondersteuning is er niet voldoende of niet in de juiste vorm.

Ook de wijze van informatievoorziening sluit niet aan bij de wensen van ouderen. Alleen de gemeente Utrecht als grote gemeente maakt duidelijk gebruik van pluriforme wijzen van informatievoorziening. Ouderen hebben verscheidene wensen als het gaat om het ontvangen van informatie. De kleinere gemeenten hebben hun informatievoorziening niet op orde of gebruiken te weinig kanalen. Deze wijze van informatievoorziening sluit niet aan bij de variëteit aan wensen die ouderen hebben als het gaat om het ontvangen van informatie.

Tot slot is het van belang op te merken dat het voor de kleinere gemeenten (kleiner ten opzichte van gemeente Utrecht), met de gemeente Utrecht is daar niet specifiek over gesproken, lastig blijkt de kwetsbare ouderen in beeld te krijgen. Er bestaat een groot beroep op het eigen initiatief en dat is hetgeen juist bij de kwetsbare ouderen vaak ontbreekt, met als gevolg dat zij buiten het zicht van gemeenten blijven. Voor de gemeente Bunnik gaat het in dit geval om de ouderen die een lichte hulpvraag hebben en nog niet direct voor de Wmo in aanmerking komen.

Ten aanzien van de gemeenten in de regio Utrecht en dus de NUZO regio kan nu het volgende worden gesteld. De gemeenten in de regio Utrecht hebben in hun beleid geen aandacht specifiek voor ouderen, maar doen wel een groot beroep op het eigen initiatief van ouderen. Alleen de grote gemeente (in dit geval is Utrecht het grootst) verstrekt informatie via verschillende kanalen, de kleinere gemeenten hebben de informatievoorziening niet op orde. De gemeente Veenendaal, als biblebelt gemeente biedt de mogelijkheid tot inspraak voor ouderen, terwijl het kleinste type gemeente en de gemeente met relatief veel jongeren geen mogelijkheden tot inspraak voor ouderen biedt. Met de grote gemeente (gemeente Utrecht) is hier niet over gesproken. Tot slot is het ook de biblebelt gemeente Veenendaal met relatief veel oudere inwoners die de woningvoorraad wel op orde heeft.

Tabel 5: Gemeentelijk beleid in NUZO regio

Type gemeente	Beleid	Inspraak	Beroep eigen initiatief	Woningvoorraad	Informatie voorziening
Grote gemeente (vb. Utrecht)	Geen aandacht ouderen	N.v.t. (is niet aan bod gekomen)	Groot beroep, maar professional is uiteindelijke verantwoordelijke	Woningen verkeerd verdeeld	Pluriform
Gemeente met veel jongeren (vb. Amersfoort)	Geen aandacht ouderen	Nauwelijks mogelijk	Groot beroep	Niet op orde	Gebrekkig
Gemeente in de biblebelt met veel ouderen (vb. Veenendaal)	Geen aandacht ouderen	Duidelijke mogelijkheid	Groot beroep	Op orde	Ineffectief

Relatief kleine gemeente (vb. Bunnik)	Geen aandacht ouderen	Nauwelijks mogelijk	Groot beroep	Niet op orde	Gebrekkig
---------------------------------------	-----------------------	---------------------	--------------	--------------	-----------

5.2 Terugblik verwachtingen

Wanneer de conclusie wordt vergeleken met de opgestelde verwachtingen uit het theoretisch kader blijkt dat de verwachting ten aanzien van de aandacht specifiek voor ouderen niet is uitgekomen. Op basis van het theoretisch kader was de verwachting opgesteld dat in het gemeentelijk beleid specifiek aandacht zou bestaan voor senioren, die verwachting is niet uitgekomen. Dit kan verklaard worden door de afschaffing van het doelgroepenbeleid. Ouderen mogen in het beleid niet langer als afzonderlijke doelgroep worden beschouwd. De verwachting van een groot beroep op het eigen initiatief in het gemeentelijk beleid blijkt wel juist. De responsieve overheid gaat uit van het initiatief van de burger. Ten aanzien van de informatievoorziening blijkt inderdaad dat ouderen verschillende voorkeuren hebben, alleen hanteren de gemeenten vaker niet dan wel een meerkanaalsaanpak. Dit zou kunnen liggen aan het gebrek aan financiële middelen om informatie pluriform te verstrekken. Daarnaast gebruikt de gemeente Amersfoort zo weinig mogelijk papier in verband met het milieu.

Tot slot kan ten aanzien van de verwachting dat het gemeentelijk beleid verschillend aansluit op de verschillende groepen ouderen voorzichtig worden gezegd dat deze verwachting is uitgekomen. Uit de resultaten blijkt dat de ouderen die over minder financiële middelen beschikken, minder tevreden zijn met het gemeentelijk beleid. Daarnaast zijn de oudere ouderen veel minder op de hoogte van het belang van het eigen initiatief en verwachten ze meer ondersteuning vanuit de gemeente.

5.3 Discussie

Tegelijkertijd dient bij de bevestiging van deze laatste verwachting wel een kanttekening te worden geplaatst. Daarnaast kan over de verwachting dat de zelfredzame ouderen met voldoende beschikking over sociale, mentale en materiële hulpbronnen minder wensen hebben dan minder zelfredzame ouderen die ook minder over dergelijke hulpbronnen beschikken niet worden gezegd dat deze wel of niet is uitgekomen. In dit onderzoek zijn namelijk veel ouderen van dezelfde soort betrokken, er is voornamelijk gesproken met de nog 'vitale', relatief welvarende oudere. Toch zijn ook de kwetsbare en oudere ouderen, weliswaar in mindere mate, middels de observaties in dit onderzoek meegenomen. Wanneer meer ouderen van een hogere leeftijd, met een verschillende mate van zelfredzaamheid en met een verschillende mate van aanwezigheid van hulpbronnen zouden zijn geïnterviewd was de conclusie omtrent de mate van afstemming van het gemeentelijk beleid op de wensen van ouderen breder geweest en had een duidelijke conclusie omtrent de twee laatstgenoemde verwachtingen kunnen worden geformuleerd. Voor vervolgonderzoek zou het dan ook zinvol zijn om te spreken met ouderen van een hogere leeftijd en vooral met kwetsbare ouderen. Op die manier zou de aansluiting van het gemeentelijk beleid ten aanzien van de wensen van ouderen namelijk breder kunnen worden bekeken, voor alle groepen ouderen.

Als het gaat om de representativiteit van de gemeenten dan kan worden gesteld dat de gemeenten representatief waren voor de regio Utrecht en daarmee de NUZO regio. De gemeente verschilt niet alleen van grootte, maar ook de bevolkingssamenstelling was bij de gemeenten verschillend. De gemeente Veenendaal kent relatief veel oudere bewoners, terwijl de gemeente Amersfoort juist vooral veel jongere inwoners heeft. Op die manier is een afspiegeling verkregen van verschillende soorten gemeenten in de regio. Los van deze specifieke gemeenten valt op dat een grote gemeente, zoals de gemeente Utrecht, veel meer rekent op de professional in de ondersteuning van de ouderen

en ook de informatievoorziening beter op orde heeft. Dit kan komen door het feit dat een grotere gemeente ook een groter budget heeft voor dergelijke onderdelen van het beleid. In die zin zou het kunnen zijn dat grotere gemeenten over het algemeen het langer zelfstandig thuis wonen van ouderen ook beter op orde hebben dan kleinere gemeenten, die een kleiner budget vanuit de Rijksoverheid krijgen.

Ten aanzien van het bestuur dat gekenmerkt wordt door societal resilience kan het volgende worden opgemerkt. Uitgaande van de responsieve overheid die uitgaat van het eigen initiatief van de burger, waarbinnen de burger wel de mogelijkheid krijgt mee te denken met de inrichting van het beleid, blijkt dit in de theorie beter te werken dan in de praktijk. Het beroep op het eigen initiatief is dusdanig groot dat kwetsbare ouderen buiten beeld blijven. Daarnaast zijn ouderen ook op hun eigen initiatief aangewezen, wanneer dit niet toereikend blijkt. De beleidsafstemming op de wensen van ouderen binnen bestuur dat wordt gekenmerkt door societal resilience vindt dus niet goed plaats. De overheid treedt responsief op, maar ouderen hebben nauwelijks ruimte mee te denken in de inrichting van het beleid en doordat die ruimte er niet is, kan de responsiviteit ook niet voldoende plaatsvinden omdat de overheid niet weet waar op te reageren en waar in te springen. Burgerinitiatieven blijken niet toereikend in het bepalen van de inrichting van het beleid, daar ouderen zich ondanks deze initiatieven niet gehoord voelen.

Deze conclusies en constatering leiden ertoe dat een aantal aanbevelingen omtrent het gemeentelijk beleid kunnen worden gedaan.

1. Op de eerste plaats dienen gemeenten gebruik te maken van de, in het theoretisch kader genoemde, meerkanaalsaanpak. Uit dit onderzoek blijkt dat ouderen verschillende voorkeuren hebben ten aanzien van de wijze waarop ze geïnformeerd willen worden. Niet alle ouderen maken gebruik van hetzelfde soort media. Zorg er als gemeente voor dat voor de informatieverstrekking zowel gebruik wordt gemaakt van nieuwe als van oude media. Gezien de gebrekkige wijze van informatievoorziening door de kleinere gemeenten is het een idee voor gemeenten om een enquête af te nemen onder haar oudere inwoners om zo erachter te komen welke wijzen van informatievoorziening voor haar senioren werken. Op die manier wordt de voorkeur voor bepaalde wijzen van informatievoorziening breder in kaart gebracht en kunnen gemeenten hun wijze van informatieverstrekking daaraan aanpassen.
2. Daarnaast moet er voor ouderen een mogelijkheid tot inspraak komen in het gemeentelijk beleid. Wanneer gemeenten ouderen in de beleidsvorming betrekken kan de afstemming tussen het beleid en de behoeften van ouderen beter plaatsvinden, zo blijkt uit het voorbeeld van de gemeente Veenendaal. Ouderen zijn meer tevreden met het gemeentelijk beleid wanneer ze daar zelf een stem in hebben gehad. Daarnaast sluit het gemeentelijk beleid beter aan bij de wensen en behoeften van de ouderen indien ouderen daadwerkelijk de kans krijgen die wensen en behoeften kenbaar te maken.
3. Er moet vanuit gemeenten meer aandacht komen specifiek voor ouderen. Deze aandacht bestaat nu namelijk niet in het beleid met als gevolg dat ouderen ontevreden zijn en het gevoel hebben dat er weinig voor ouderen is. Het feit dat een doelgroepenbeleid niet langer bestaat, betekent niet dat bepaalde burgers in een keer ook niet meer behoefte hebben aan specifieke aandacht en ondersteuning. Mensen verschillen nu eenmaal van elkaar en sommige burgers hebben meer behoefte aan ondersteuning dan anderen. Ouderen kunnen dan misschien niet langer als aparte doelgroep benaderd worden, dat betekent niet dat zij niet langer een groep zijn met eigen behoeften. Verlies die behoeften niet uit het oog en besteed daar juist aandacht aan. Zo zou het wenselijk zijn als er sociaal makelaars of andere organisaties komen die zich

speciaal richten op het bevorderen van het sociaal netwerk van ouderen. De huidige gemeentelijke ondersteuning blijkt namelijk ontoereikend en het eigen initiatief van ouderen blijkt ook onvoldoende. Zorg dat ouderen een sociaal netwerk krijgen en dit ook behouden, het maakt en houdt ouderen zelfredzaam en zorgt dat zij langer zelfstandig thuis kunnen blijven wonen.

4. Tot slot is het van belang dat voor ouderen helder wordt wat zij precies zelf moeten doen en waar ze kunnen rekenen op de ondersteuning van de gemeente. Nog altijd is sprake van een cultuuromslag als het gaat om de taak die de gemeente vervuld. Hierin ligt een taak voor de gemeenten, maar ook een organisatie als het NUZO zou middels voorlichting aan ouderen duidelijk kunnen maken wat er precies van hen wordt verwacht. Binnen de participatiesamenleving bestaat vanuit overheden een groot beroep op het eigen initiatief van de burger. Dat komt ook terug in het gemeentelijk beleid. Tegelijkertijd is die omslag niet voor alle ouderen duidelijk en is ook de grens tussen het beroep op het eigen initiatief en de mogelijkheid tot ondersteuning van de gemeente niet duidelijk. Juist wanneer deze omslag ook voor de burger duidelijk is, zal het gemeentelijk beleid ten aanzien van het langer zelfstandig thuis wonen beter aansluiten bij de wensen en vooral de verwachtingen die ouderen hebben.

7. Bronnenlijst

Boutellier, J. C. J. & van der Klein, M. (2014). *Praktijken van sociale verantwoordelijkheid. Over de inzet van burgers in de 'participatiesamenleving'*.

Bryman, A. (2016). *Social Research Methods*. Oxford: Oxford University Press.

Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). (2017, 30 december). *Steeds meer ouderen op sociale media*. Geraadpleegd via: <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2017/52/steeds-meer-ouderen-op-sociale-media>. Geraadpleegd op: 30-06-2019.

Colijn, J., & Hemerijck, A.C. (2000). *Het aanpassingsvermogen van de Europese Verzorgingsstaat in de eenentwintigste eeuw*. Geraadpleegd via: <http://hdl.handle.net/1765/979>. Geraadpleegd op: 30-06-2019.

COSBO (2019, 25 februari). *Vind de weg naar instanties en activiteiten: PLUSGIDS*. Geraadpleegd via: <https://cosbo-stad-utrecht.nl/nog-een-post/>. Geraadpleegd op: 27-05-2019.

De Beer, P. (2016). De grote golf van het sociale stelsel. In P. van Lieshout (Red.), *Sociale (on)zekerheid. De voorziene toekomst* (pp. 1-239). Amsterdam: Amsterdam University Press.

De Brabander, R. (2014). *Wie wil er nou niet zelfredzaam zijn? De mythe van zelfredzaamheid*. Antwerpen-Apeldoorn: Garant.

De Graaf, G. & Meijer, A. (2013). De nieuwe netwerksamenleving en openbaar bestuur. *Bestuurskunde*, 1(22), 101-106.

Doekhie, K. D., De Veer, A.J.E., Rademakers, J.J.D.J.M., Schellevis, F.G. & Francke, A.L. (NIVEL). (2014). *Overzichtstudie Ouderen van de Toekomst. Verschillen in de wensen en mogelijkheden voor wonen, welzijn en zorg*. Utrecht: NIVEL.

Geraadpleegd via: <https://www.aco-utrecht.nl/wp-content/uploads/A.3-NIVEL-Ouderen-van-de-toekomst.-Verschillen-in-de-wensen-en-mogelijkheden-voor-wonen-welzijn-en-zorg.pdf>.

Dijkstra, A., Kazimier van der Zwaag, H. & Kooistra, W. (2016). Vossenjachtgame om het langer thuis wonen van ouderen te stimuleren. *Gerontologie*, 18(4), 53-55.

Drosterij, G. & Peeters, R. (2011). De nieuwe burgerlijkheid: participatie als conformerende zelfredzaamheid. *Beleid en Maatschappij*, 4(38), 456-472.

Galenkamp, H., Plaisier, I., Huisman, M., Braam, A.W. & Deeg, D.J.H. (2012). *Trends in gezondheid en het belang van zelfredzaamheid bij zelfstandig wonende ouderen. Advies Raad voor de Volksgezondheid & Zorg*. Amsterdam: Vrije Universiteit.

Jaremba, U. & Mak, E. (2014). Interviewing judges in the transnational context. *Law and Method*, 2014(2), zonder paginanummers.

Joseph, J. (2013). Resilience as embedded neoliberalism: a governmentality approach. *Resilience*, 1(1), 38-52.

Loos, E.F. (2010). *De oudere: een digitale immigrant in eigen land? Een verkenning naar toegankelijke informatievoorziening* (Oratie). Geraadpleegd via: <https://dSPACE.library.uu.nl/bitstream/handle/1874/236194/Oratie%20Eugene%20Loos%20-%202025.06.2010.pdf?sequence=1&isAllowed=y> Geraadpleegd op: 12-6-2019.

Loos, E.F. & Mante-Meijer, E.A. (2007). *De kiezende burger en het nieuwe zorgstelsel. De invloed van leeftijd, geslacht en opleiding op het gebruik van oude en nieuwe media als informatiebron*. Houten: Springer.

Movisie. (2013, juli). 'Kennisdossier 5: Zelfregie, eigen kracht, zelfredzaamheid en eigen verantwoordelijkheid'.

Geraadpleegd via: <https://www.movisie.nl/sites/movisie.nl/files/publication-attachment/Kennisdossier%205%20Zelfregie%20eigen%20kracht%20zelfredzaamheid%20en%20eigen%20verantwoordelijkheid%205BMOV-1421737-0.1%5D.pdf>.

Naafs, J. (2010). *Met zorg wonen*. Houten: Bohn Stafleu van Loghu.

Philipsen, H. & Vernooy-Dassen, M. (2004). Kwalitatief onderzoek: nuttig, onmisbaar en uitdagend. *Huisarts en Wetenschap*, 47(10), 288-292.

Reulink, N. & Lindeman, L. (2005). *Kwalitatief onderzoek. Participerende observatie, documentanalyse, interviewen* (Dictaat). Geraadpleegd via: [http://cs.ru.nl/~tomh/onderwijs/om2%20\(2005\)/om2_files/syllabus/kwalitatief.pdf](http://cs.ru.nl/~tomh/onderwijs/om2%20(2005)/om2_files/syllabus/kwalitatief.pdf).

Rijksoverheid. (Z.J.). *Langer zelfstandig wonen ouderen*. Geraadpleegd via: <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/zorg-en-ondersteuning-thuis/langer-zelfstandig-wonen>.

Rijksoverheid. (Z.J.). *Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo)*. Geraadpleegd via: <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/zorg-en-ondersteuning-thuis/wmo-2015>.

Schuyt, C. (1991). *Op zoek naar het hart van de verzorgingsstaat*. Leiden/Antwerpen: Stenfert Kroese.

Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) (2009, 3 augustus). *Persbericht: kosten en baten van extramuralisering*. Geraadpleegd via: https://www.scp.nl/Publicaties/Alle_publicaties/Publicaties_2004/Kosten_en_baten_van_extramuralisering/Persbericht_Kosten_en_baten_van_extramuralisering.

Sterk, E., Specht, M. & Walraven, G. (2013). *Sociaal ondernemerschap in de participatiesamenleving*. Antwerpen-Apeldoorn: Garant.

Stoeldraijer, L., Van Duin, C. & Huisman, C. (2017). *Bevolkingsprognose 2017-2060: 18,4 miljoen inwoners in 2060*. CBS.

Taskforce Beheersing Zorguitgaven. (juni 2012). *Naar beter betaalbare zorg. Rapport Taskforce Beheersing Zorguitgaven*. Den Haag: Rijksoverheid.

Tweede Kamer. (2012). *Vaststelling begroting Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (XVI). 33400 XVI 12 Verslag houdende een lijst van vragen en antwoorden*. Geraadpleegd via: <http://www.rijksbegroting.nl/2013/kamerstukken,2012/11/1/kst174979.html>. Geraadpleegd op: 29-06-2019.

Tweede Kamer. (2014, juli 2). *Van verzorgingsstaat naar participatiesamenleving*. Geraadpleegd via: https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/plenaire_verslagen/kamer_in_het_kort/verzorgingsstaat.

- Tonkens, E. (2014). Herover de participatiesamenleving. *S&D*, 71(1), 85-95.
- Tonkens, Evelien. (2014). *Vijf misverstanden over de participatiesamenleving* [Afscheidsrede]. Geraadpleegd via: <http://www.actiefburgerschap.nl/wp-content/uploads/2014/04/Afscheidsrede-16april14.pdf>.
- Van Berlo, D. (2012). *Wij, de overheid: Cocreatie in de netwerksamenleving*. Online: Programma Ambtenaar 2.0.
- Van Campen, C., Iedema, J., Broese van Groenou, M. & Deeg, D. (2017). *Langer zelfstandig. Ouder worden met hulppbronnen, ondersteuning en zorg*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Van Everdingen, C. (2018). *Langer zelfstandig thuis wonen met de Woonweter Westerkwartier* (Scriptie). Geraadpleegd via: <https://www.hanze.nl/assets/kc-noorderruimte/bureau-noorderruimte/Documents/Public/Afstudeerverslagen-bNR-juli-2018/Adviesrapport-Langer-zelfstandig-thuis-wonen-met-de-Woonweter-Westerkwartier.pdf>.
- Van der Gulden, J.W.J. (2014). De participatiesamenleving: gezonde prikkel of verkeerd idee?. *Tijdschrift voor gezondheidswetenschappen*, 91(2), 1-2.
- Van der Steen, M., Scherpenisse, J. & van Twist, M. (2015). *Sedimentatie in sturing. Systeem brengen in netwerkend werken door meervoudig organiseren*. Den Haag: Nederlandse School voor Openbaar Bestuur (NSOB).
- Van der Veen, R. (1990). De ideologie van de verzorgingsstaat. *Beleid & Maatschappij*, 252-261.
- Van Gestel, N., de Beer, P.T. & van der Meer, M. (2009). *Het hervormingsmoeras van de verzorgingsstaat. Veranderingen in de organisatie van de sociale zekerheid*. Amsterdam: Amsterdam University Press.
- Van Kersbergen, K. & Vis, B. (2016). *De Verzorgingsstaat*. Amsterdam: Amsterdam University Press.
- Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR). (2006). *De verzorgingsstaat heroverwogen. Over verzorgen, verzekeren, verheffen en verbinden*. Amsterdam: Amsterdam University Press.

7.1 Bronnenlijst resultaten

- Aedes-Actiz. (2014). *Webspecial woonwensen voor ouderen*. Geraadpleegd via: <https://www.kcwz.nl/thema/cijfers-en-trends/woonwensen-van-ouderen>.
- Commissie Wonen Seniorenplatform Utrechtse Heuvelrug. (2018). *Woonwensen van 55-plussers bij hun zoektocht naar een andere woning in de vrije sector*. Gemeente Utrechtse Heuvelrug: Seniorenplatform Utrechtse Heuvelrug.
- Doekhie, K. D., De Veer, A.J.E., Rademakers, J.J.D.J.M., Schellevis, F.G. & Francke, A.L. (NIVEL). (2014). *‘Overzichtstudie Ouderen van de Toekomst. Verschillen in de wensen en mogelijkheden voor wonen, welzijn en zorg’*. Utrecht: NIVEL.
Geraadpleegd via: <https://www.aco-utrecht.nl/wp-content/uploads/A.3-NIVEL-Ouderen-van-de-toekomst.-Verschillen-in-de-wensen-en-mogelijkheden-voor-wonen-welzijn-en-zorg.pdf>.
- Gemeente Amersfoort. (2018). *Amersfoort een thuis voor iedereen. Statement huisvesting en zorg*. Amersfoort: Gemeente Amersfoort.

Gemeente Veenendaal. (2017). *Uitgangspunten senior geschikt wonen en wonen met zorg in Veenendaal in 2030*. Veenendaal: Gemeente Veenendaal.

Geriatrisch Netwerk Rotterdam (GENERO), Netwerk Utrecht Zorg voor Ouderen (NUZO) & Zorg Innovatie Forum (ZIF). (2018). *Het woord is aan ouderen*. Geraadpleegd via: https://ouderenaanhetwoord.files.wordpress.com/2018/11/het-woord-is-aan-ouderen_a4_rgb144.pdf.

Gielen, W., Herbers, D. & Hitzert, F. (CBS). (2018). *Verhuizingen van oudere huishoudens*. CBS.

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK). (2016). *Wonen in beweging. De resultaten van het WoonOnderzoek Nederland 2015*. Den Haag: BZK.

Prins, L. & De Vries, P. (2018). *Verhuiswensen ouderen komen moeilijk uit*. Apeldoorn: Kadaster.

Bijlagen

Topiclijst

De zijn gesteld met behulp van een topiclijst. De vragen die aan de ouderen gesteld zullen worden zijn op een andere topiclijst gebaseerd dan de vragen die aan de gemeentelijk ambtenaren zullen worden geteld. Sommige onderwerpen zullen overlappen, maar vanwege het verschil in de aard van de rol die beide partijen vervullen, is gekozen voor twee afzonderlijke topiclijsten.

TOPICLIJST OUDEREN

Beantwoording deelvraag: Welke wensen hebben ouderen omtrent het langer zelfstandig thuis wonen?

- Vragen naar de wens om langer thuis te wonen → is die er überhaupt
- Vragen of ouderen zelf hebben gedacht aan hoe ze langer thuis willen blijven wonen
- Vragen naar aanpassingen van woning voor het langer thuis wonen/ evt verhuizing
- Vragen naar de wensen/behoefte van ouderen

Beantwoording deelvragen: Hoe ziet het gemeentelijk beleid gericht op het langer zelfstandig wonen eruit?

- Vragen naar de wijze waarop informatie ouderen bereikt
- Vragen naar de wijze waarop ouderen geïnformeerd zouden willen worden
- Vragen naar wat ouderen zelf kunnen doen

TOPICLIJST GEMEENTEN

Beantwoording deelvraag: Hoe ziet het gemeentelijk beleid gericht op het langer zelfstandig wonen eruit?

- Vragen naar het gemeentelijke beleid gericht op langer zelfstandig thuis wonen van ouderen
- Vragen naar de doelgroep waar de gemeente zich op richt
- Vragen naar de rol van zogeheten 'keukentafelgesprekken'
- Vragen naar de signalering van hulpbehoevenden
- Vragen naar preventief beleid → ouderen vooraf stimuleren na te denken over langer thuis wonen
- Vragen naar de intentie om ouderen te stimuleren
- Vragen naar het stimuleren van initiatieven

TOPICLIJST ZOWEL GEMEENTEN ALS OUDEREN

Beantwoording deelvraag: Hoe sluit het gemeentelijk beleid aan op de wensen van ouderen omtrent het langer zelfstandig wonen?

- Vragen naar de mogelijkheden om informatie te verkrijgen/ wijze van informatievoorziening
- Vragen naar eigen input van ouderen omtrent het langer zelfstandig wonen richting gemeenten

